

Bi8940 Developmental Biology

Lesson 5

Vertebrate Organogenesis: Endo- and Mesodermal
Derivatives

Jan Hejátko

Laboratory of Molecular Plant Physiology,
Department of Functional Genomics and Proteomics,
and
Functional Genomics and Proteomics of Plants
CEITEC
Masaryk University,
Brno, Czech Republic
hejatko@sci.muni.cz, www.ceitec.eu

INVESTICE DO ROZVOJE Vzdělávání

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Outline of Lesson 5

Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles
 - endochondral ossification and signalling
 - nephrogenesis
 - formation of gonads
 - hematopoiesis and circular system development
 - limbs formation
- Endoderm derivatives development
 - alimentary canal and its derivatives formation

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Outline of Lesson 5

Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling

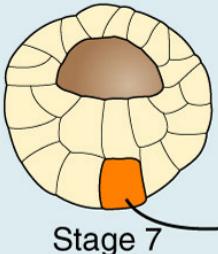
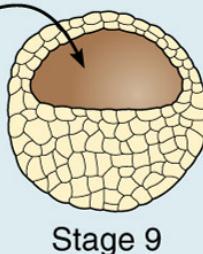
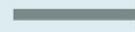
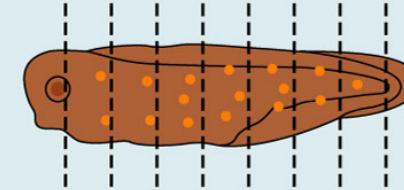
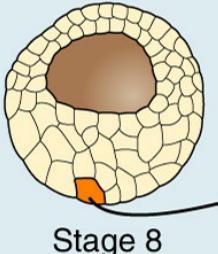
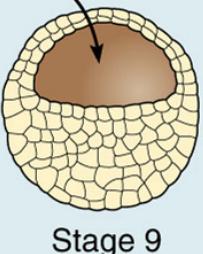
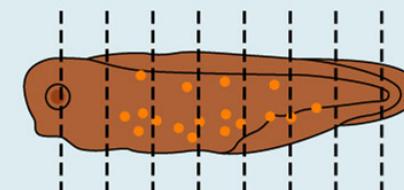
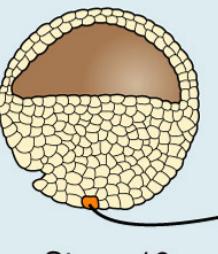
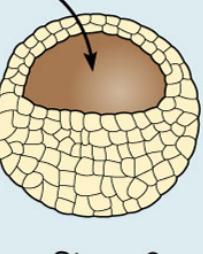
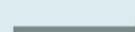
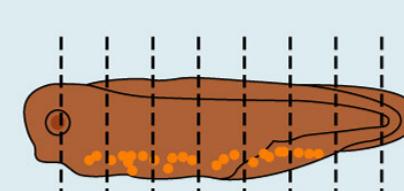

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

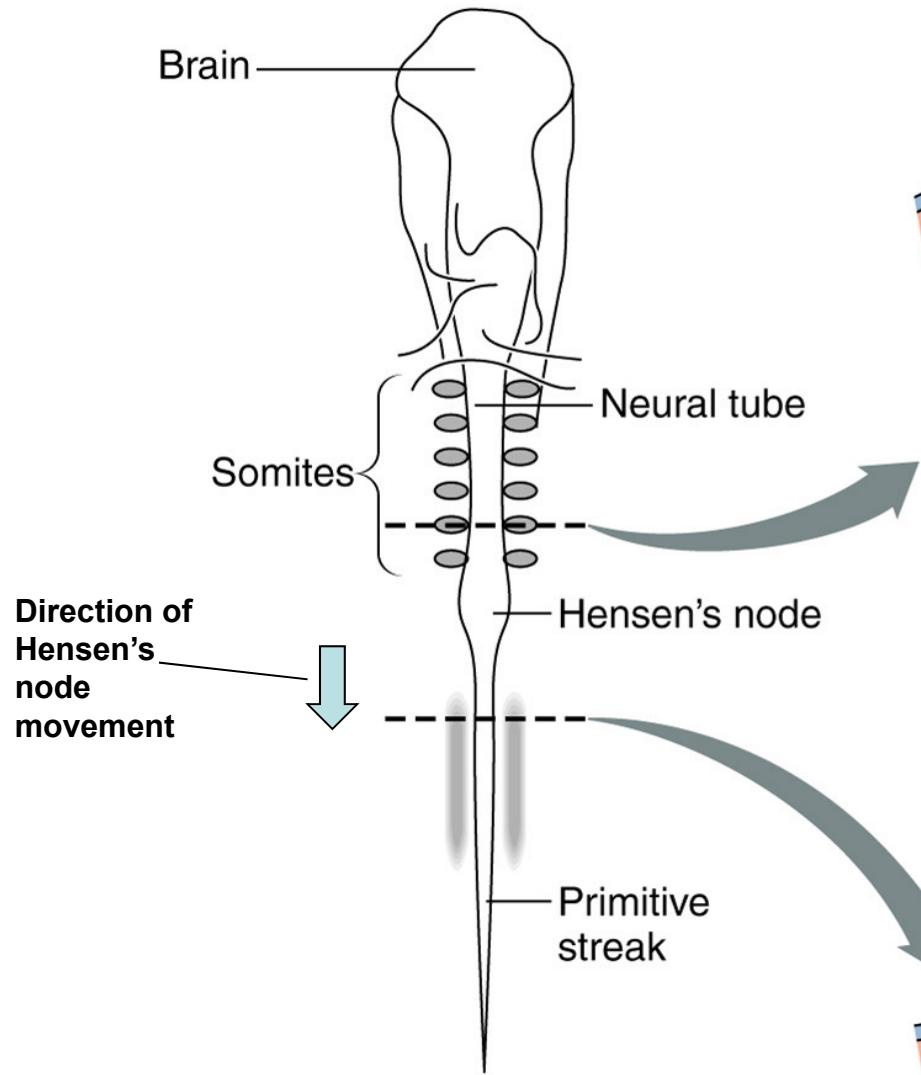
Donor	TRITC Label	Host	Culture 2 Days	Fix, Section and Examine	Where Are Labeled Progeny?
					All germ layers
					Mostly endoderm, some mesoderm
					Only endoderm

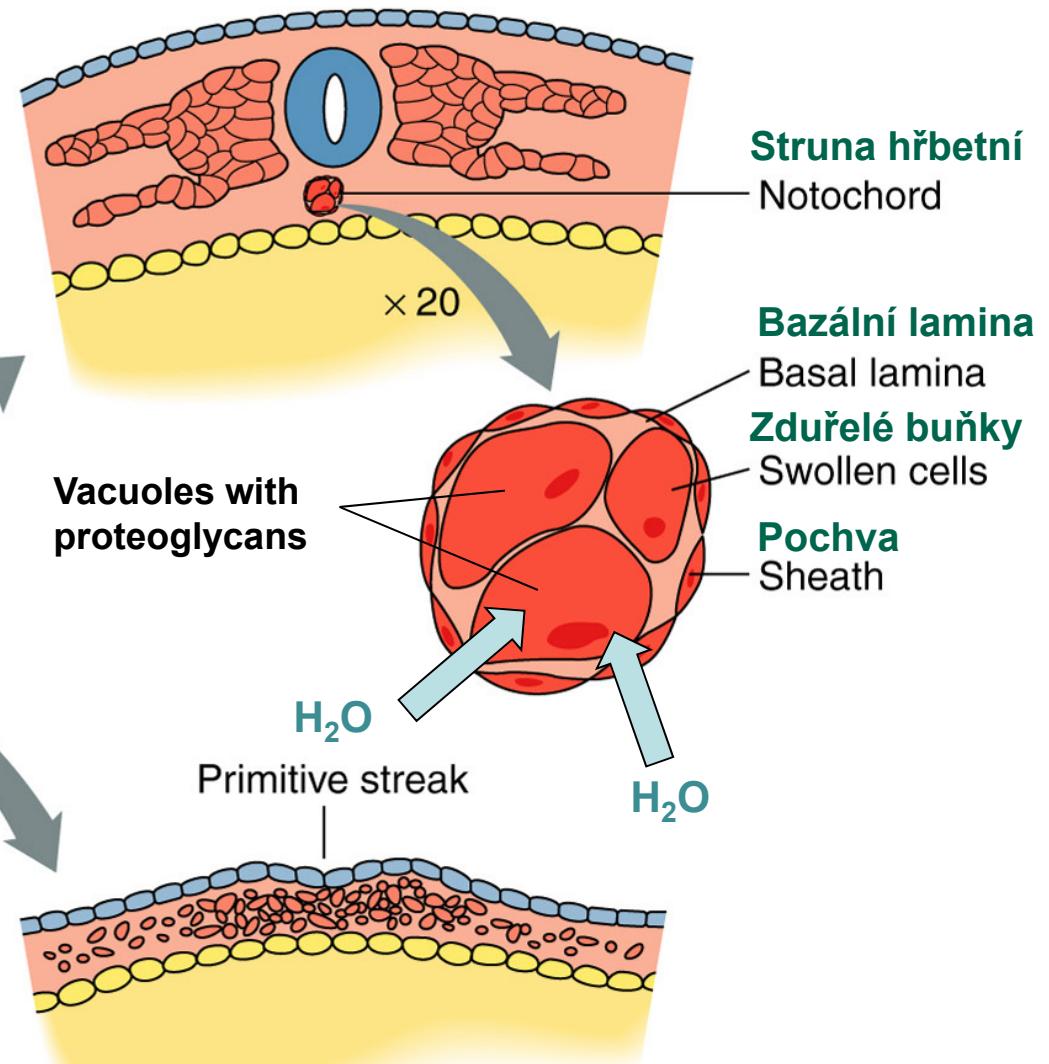
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

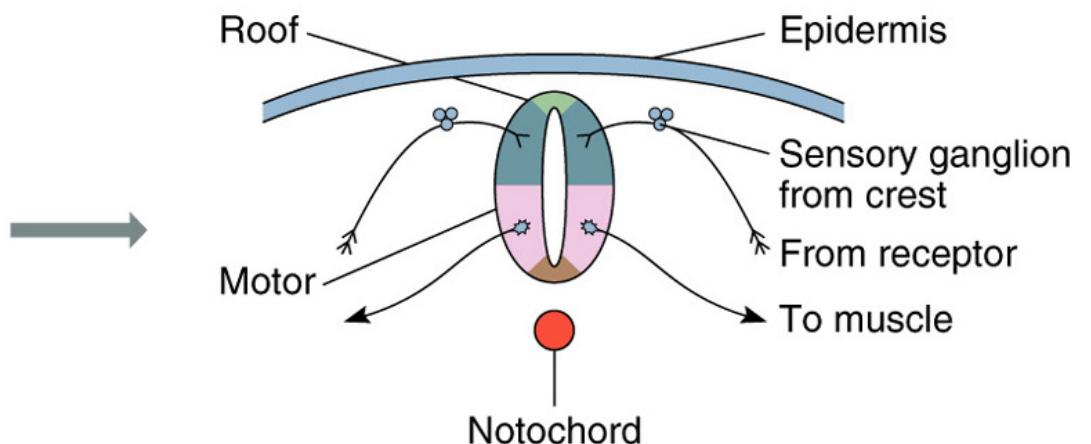
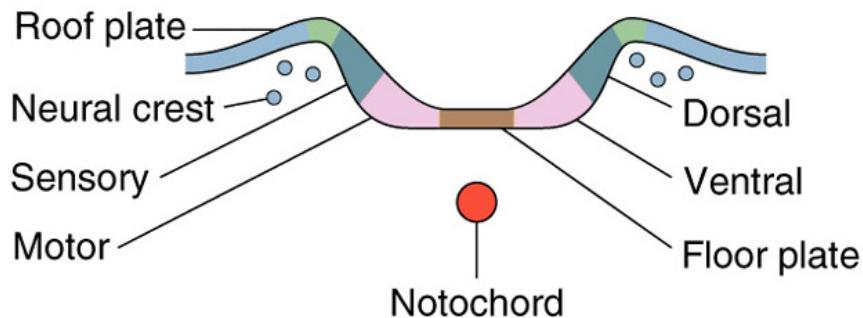
A. Dorsal View

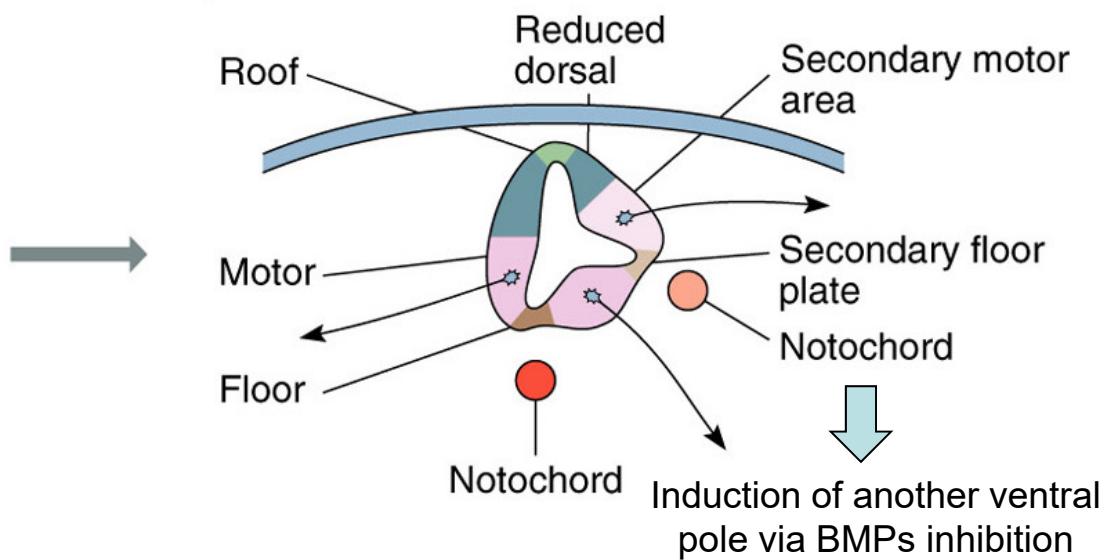
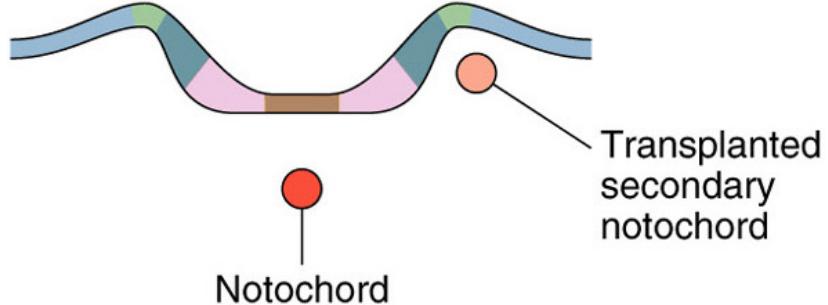
B. Cross-sectional views

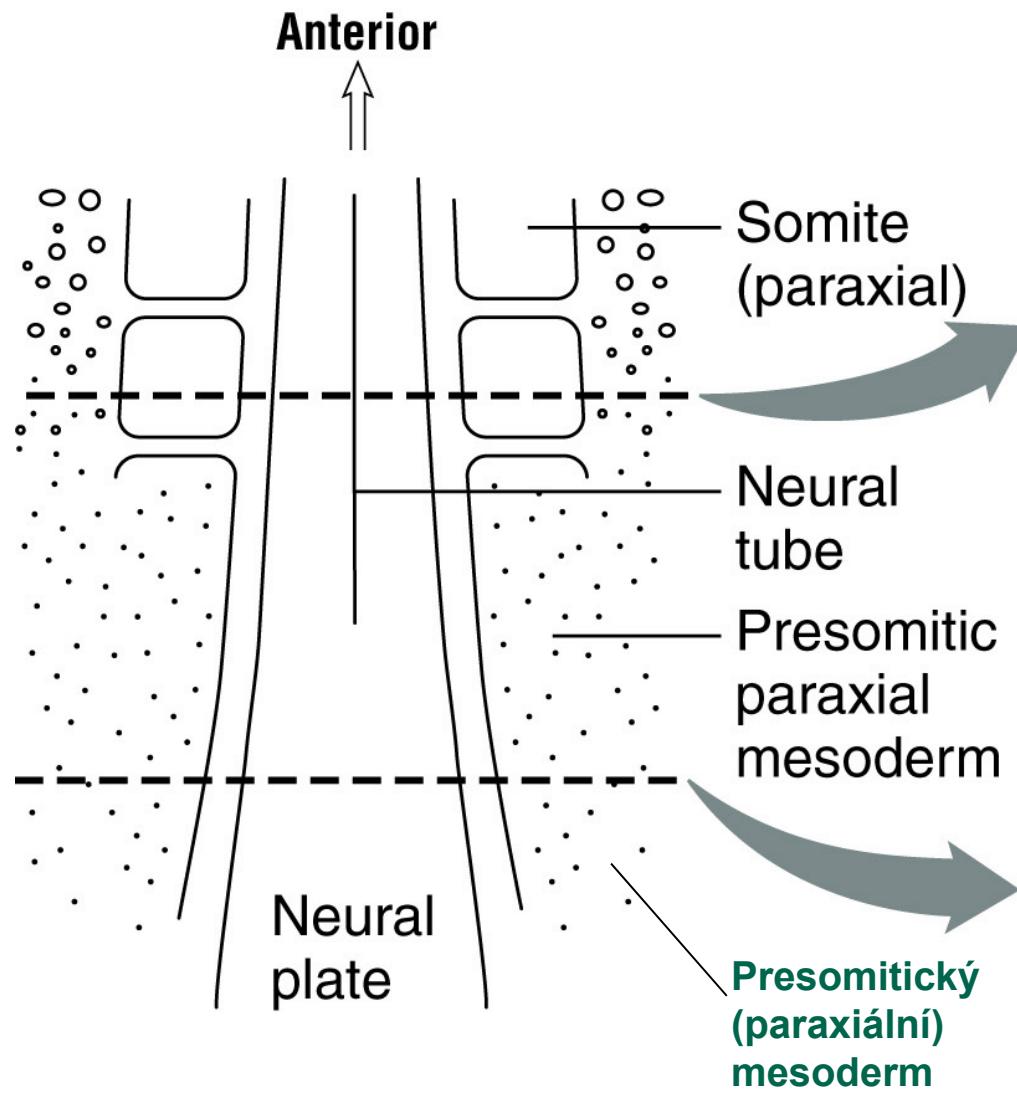
A. The basic situation

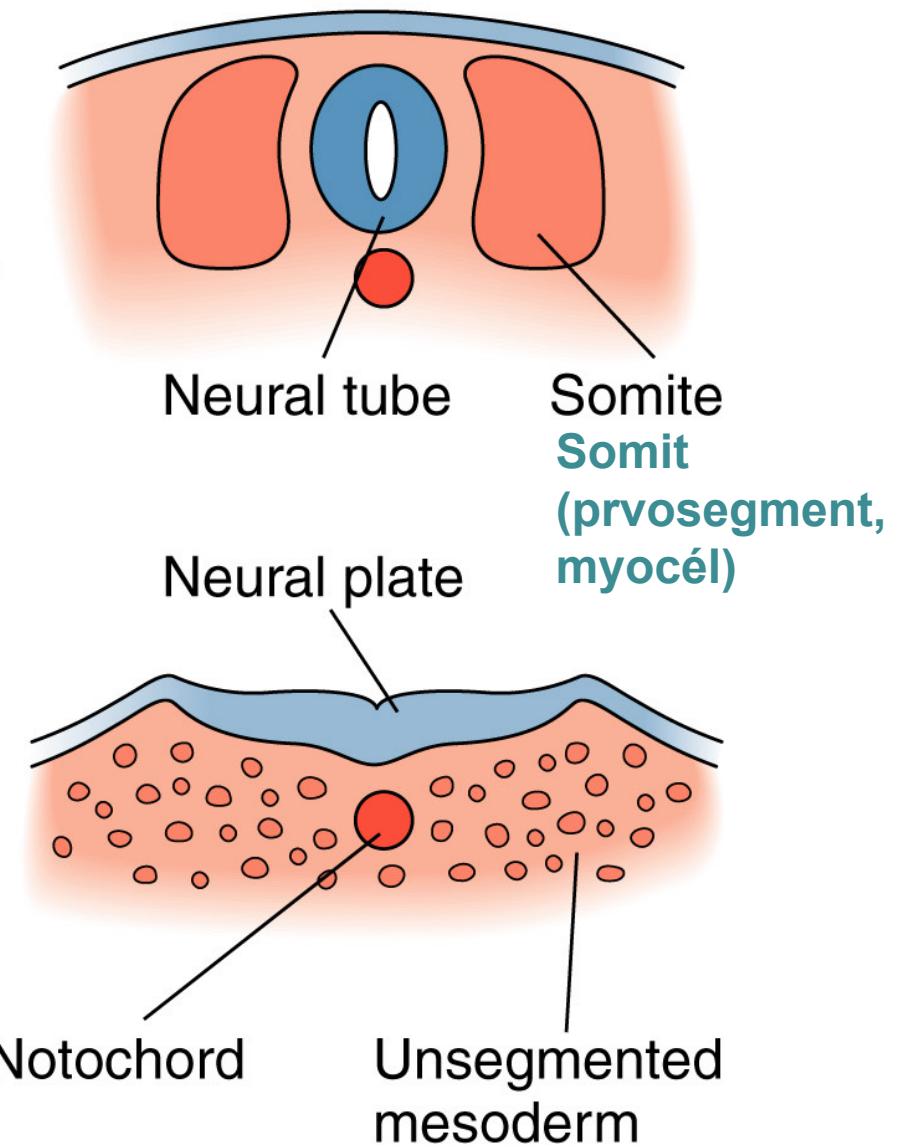
B. Effect of secondary, ectopic notochord under the neural plate

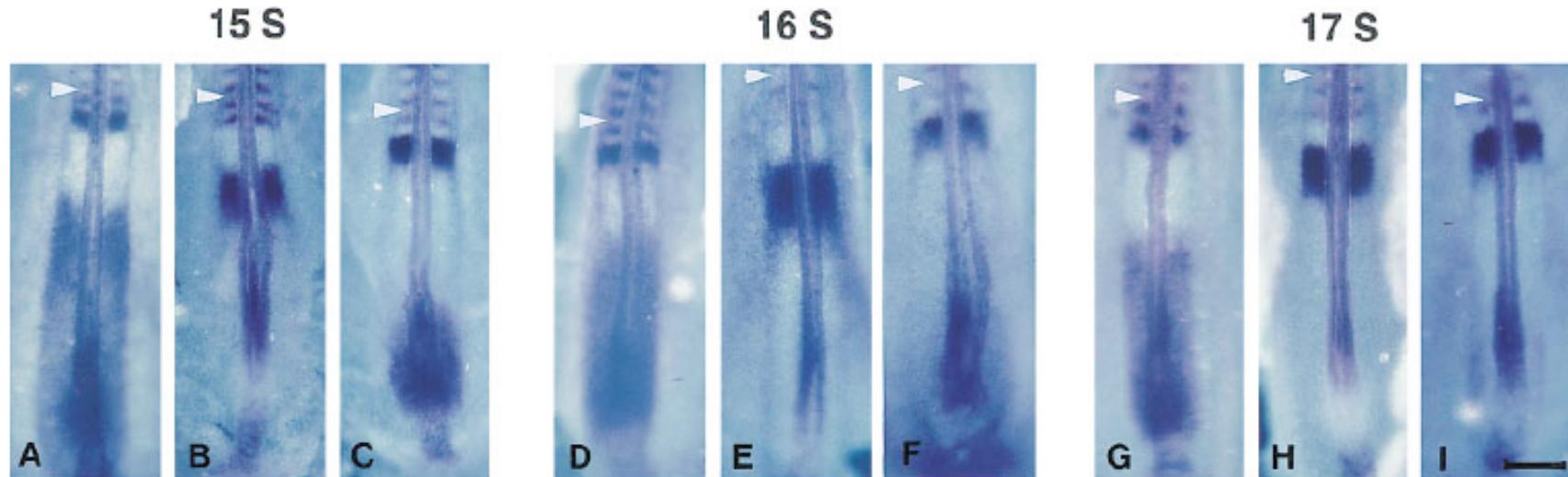

A. Coronal Section

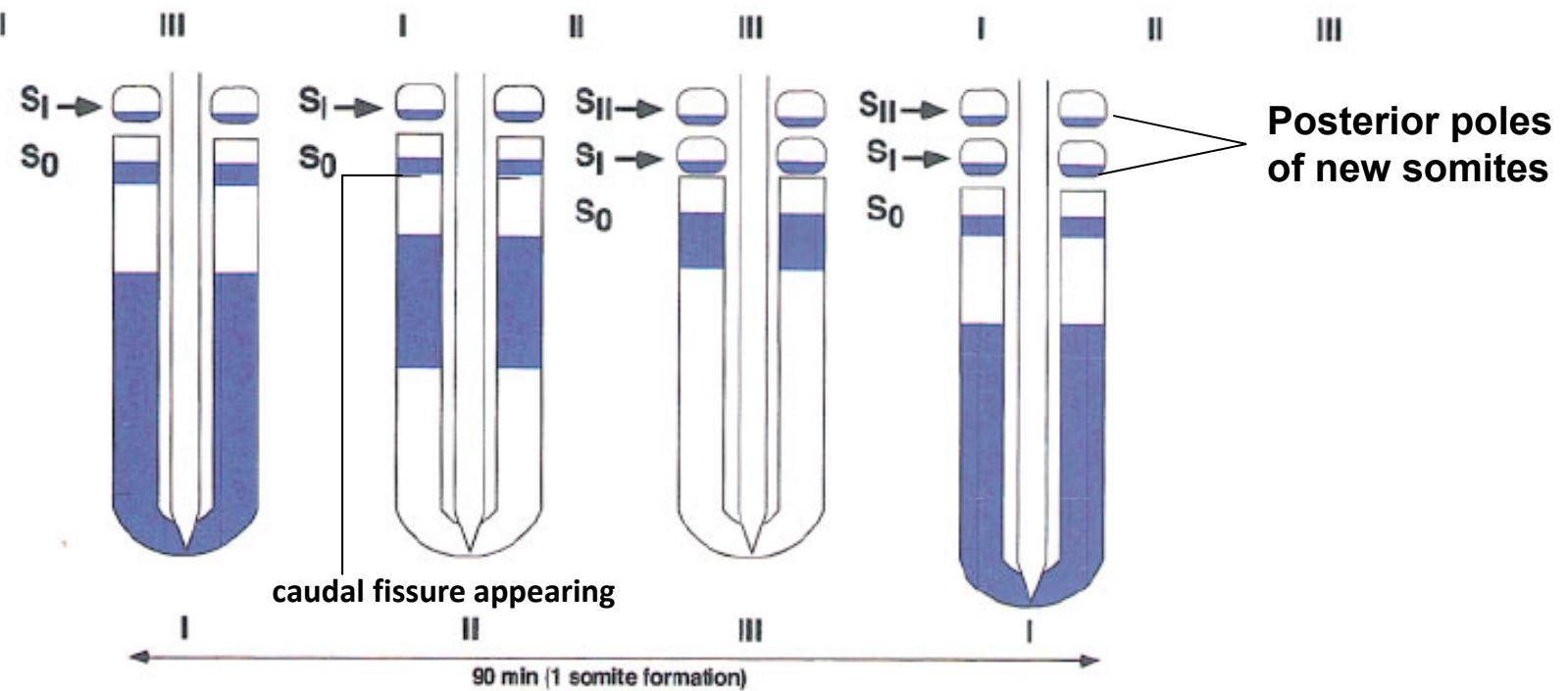
B. Cross Sections

In situ mRNA
localization of
C-HAIRY1 in
developing
chick embryo

basic helix-loop-helix
(b-HLH) TF

Palmeirim et al., *Cell* (1997)

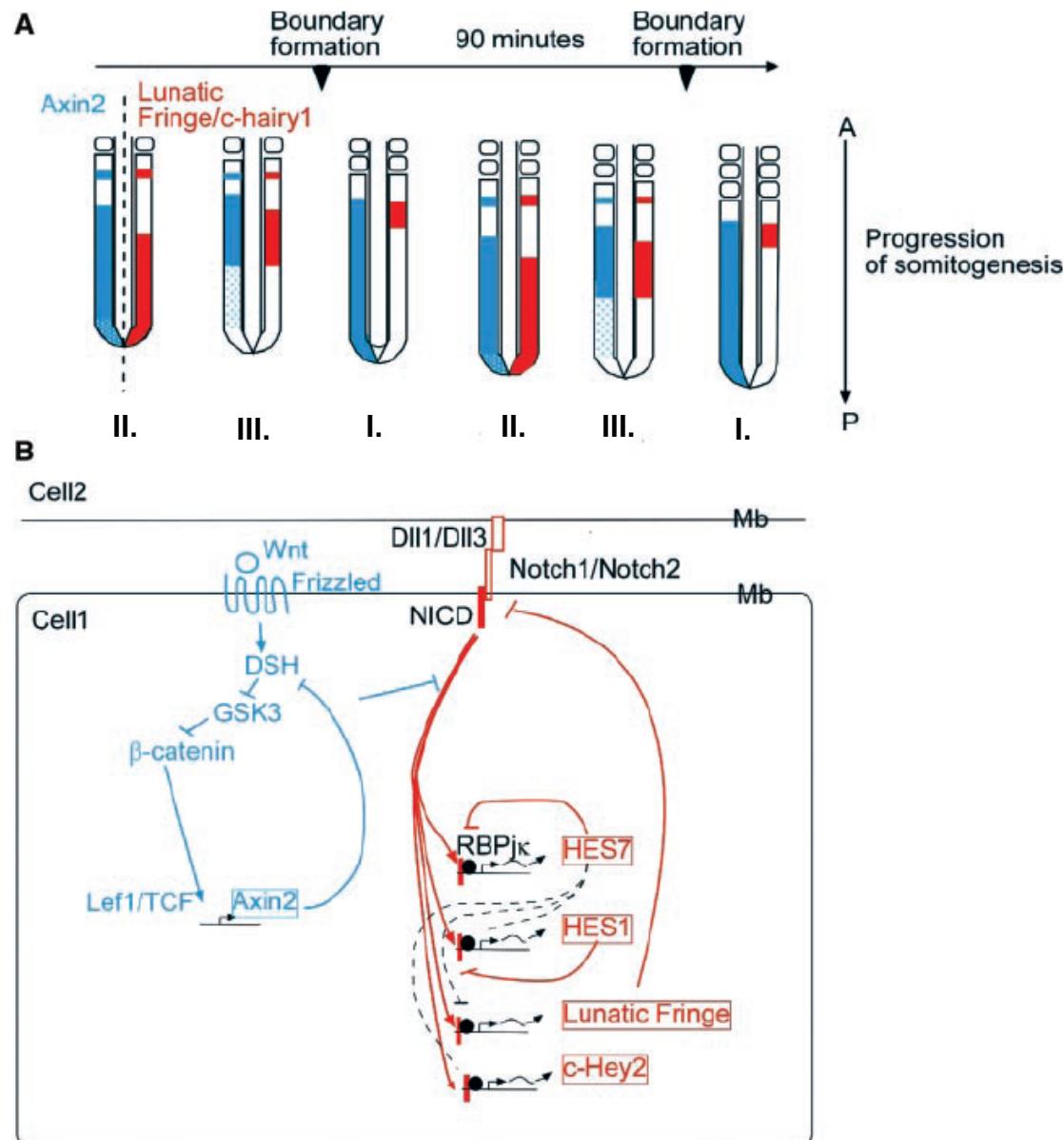
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenčníchopnost
ET-2006

UNIVERSITAS
MASARYKIANA BRUNENSIS

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

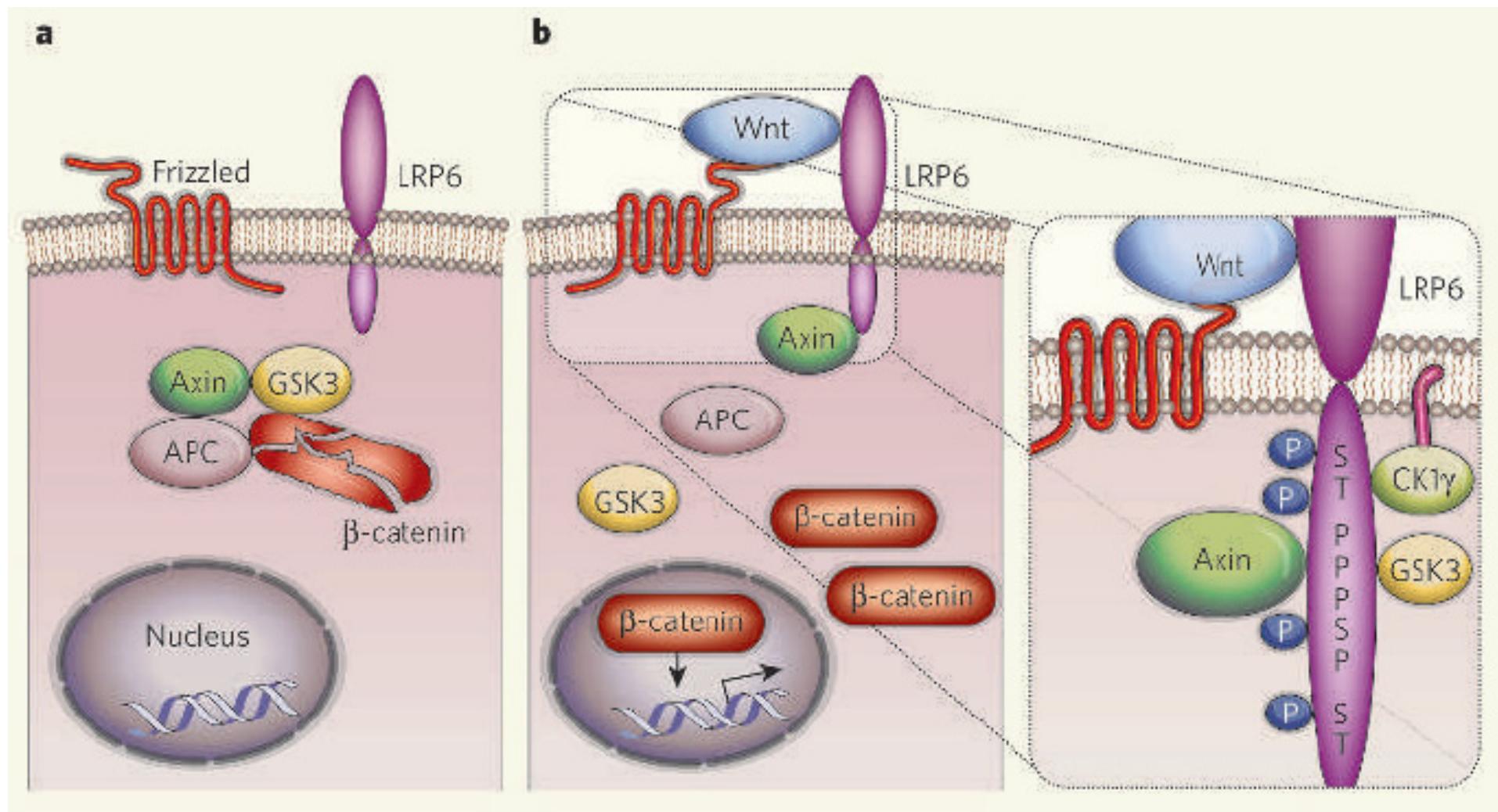

Pourquie., *Science* (2003)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Nusse, *Nature* (2005)

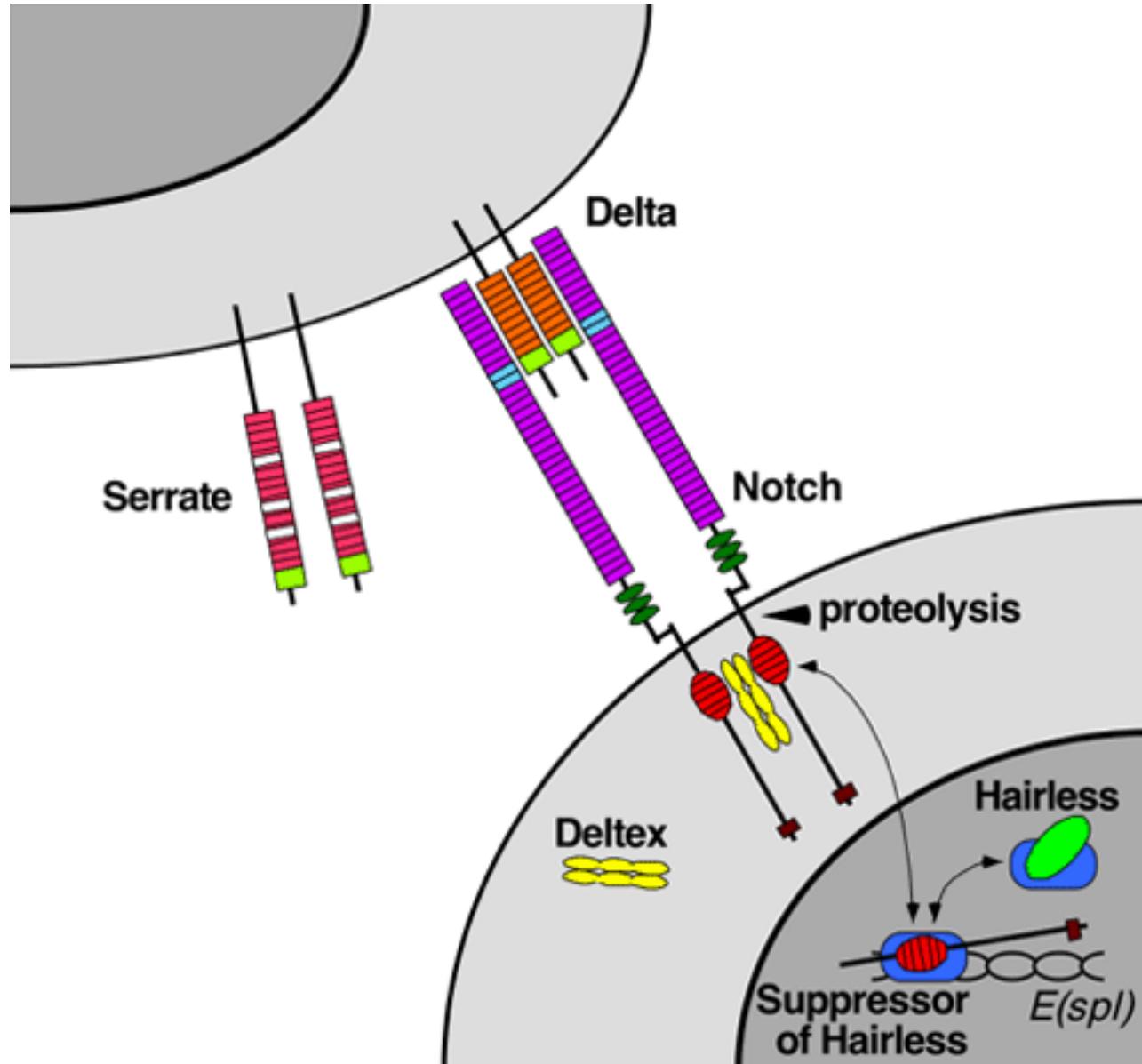

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Wikipedia

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

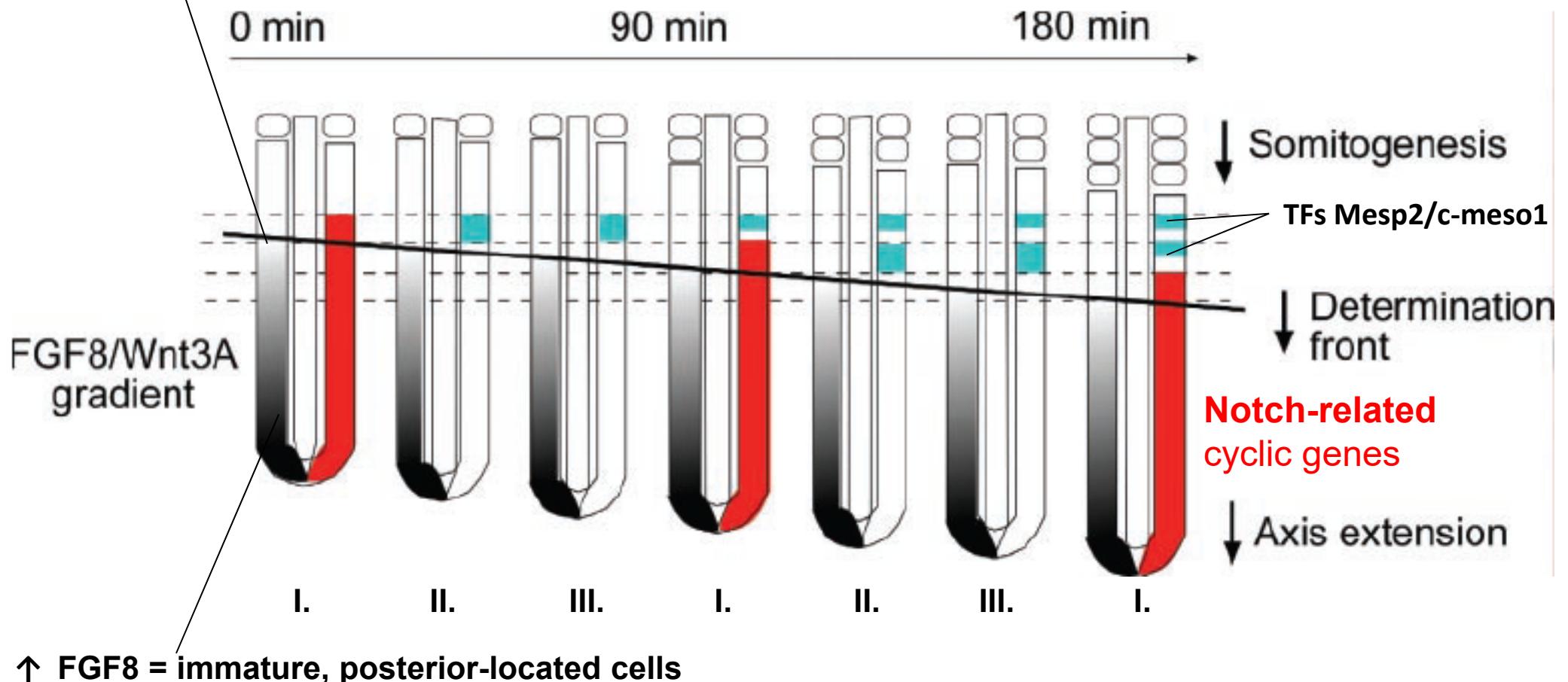
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

↓ FGF8 = mature, anterior-located cells - "determination front"

activation of segmentation program, ↑ *Paraxis*, ↓ posterior genes
(e.g.*Brachyury*), stopping oscillation genes

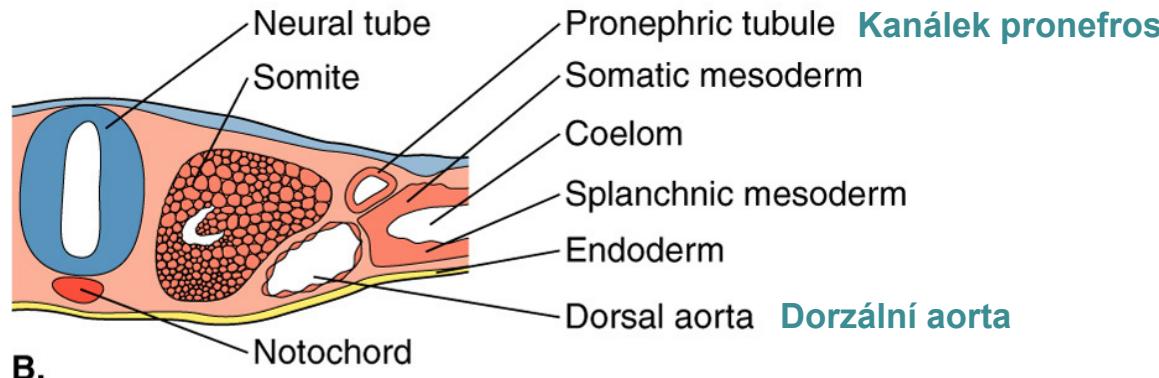
Pourquie., *Science* (2003)

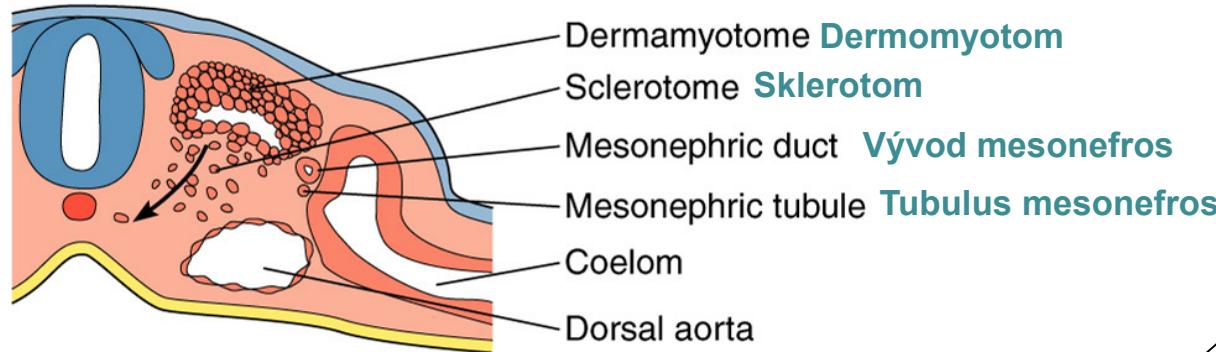
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

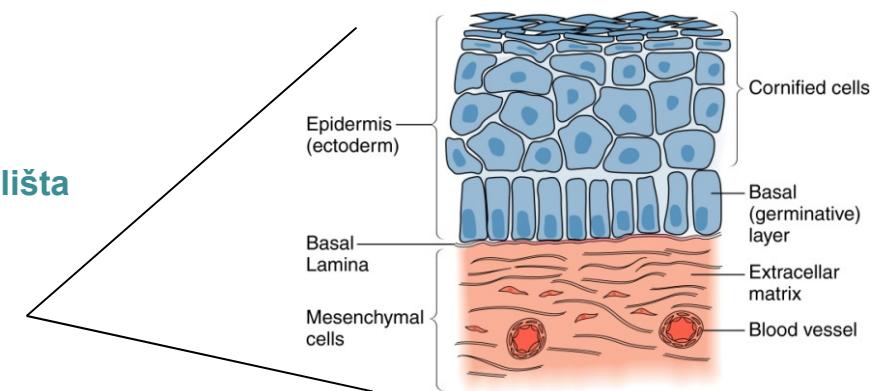
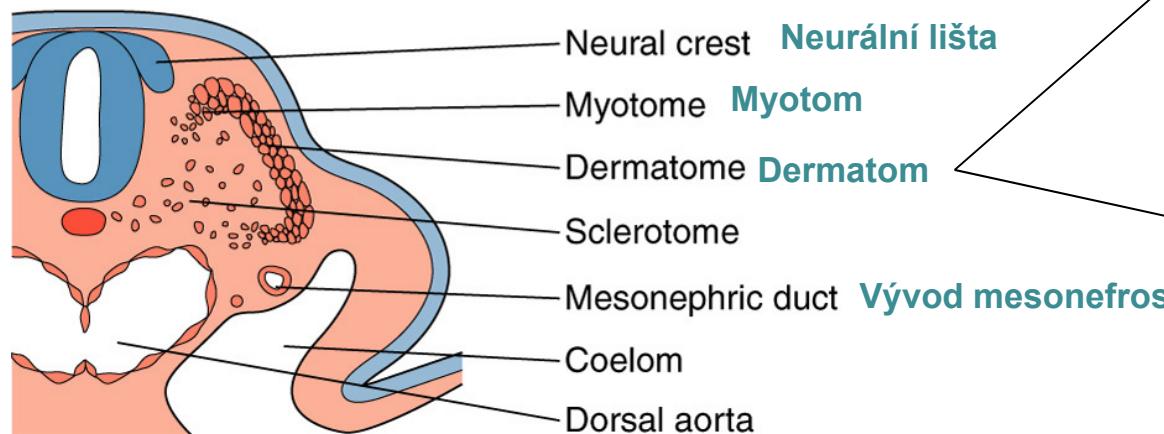
A.

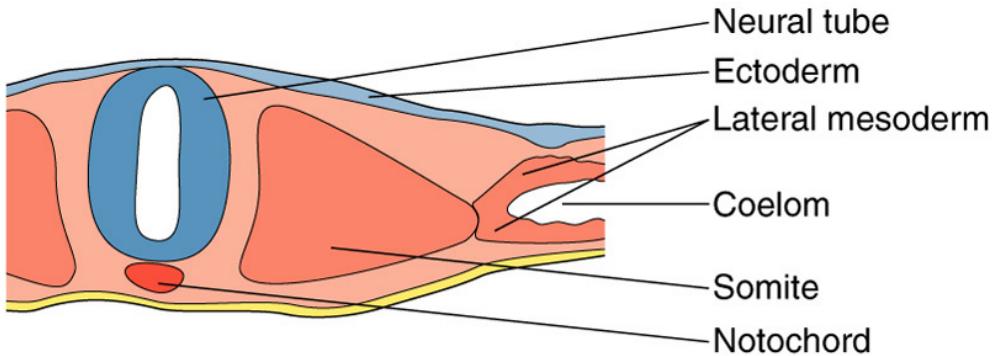

B.

C.

Remove somite and culture:

- A. Very young somite alone → Mesenchyme
- B. With notochord → Cartilage
- C. With ventral neural tube → Cartilage
- D. With dorsal neural tube → Striated muscle
- E. With ectoderm or lateral mesoderm → Delayed formation of striated muscle

To get:

Importance of intercellular communications

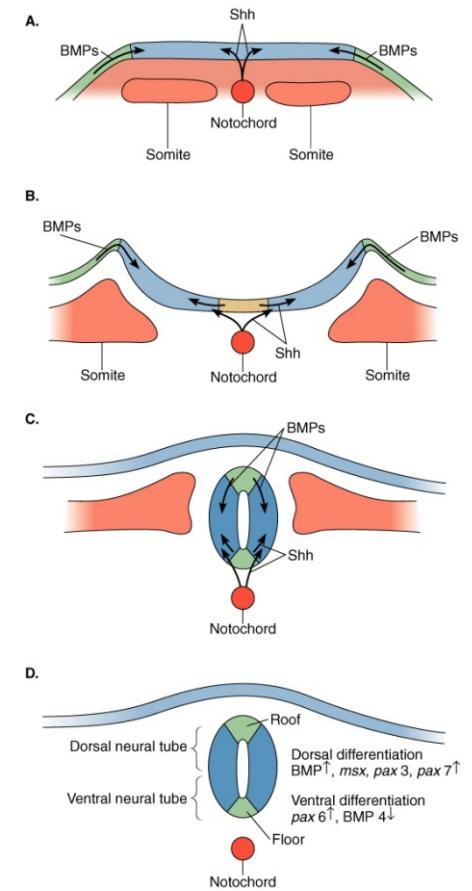
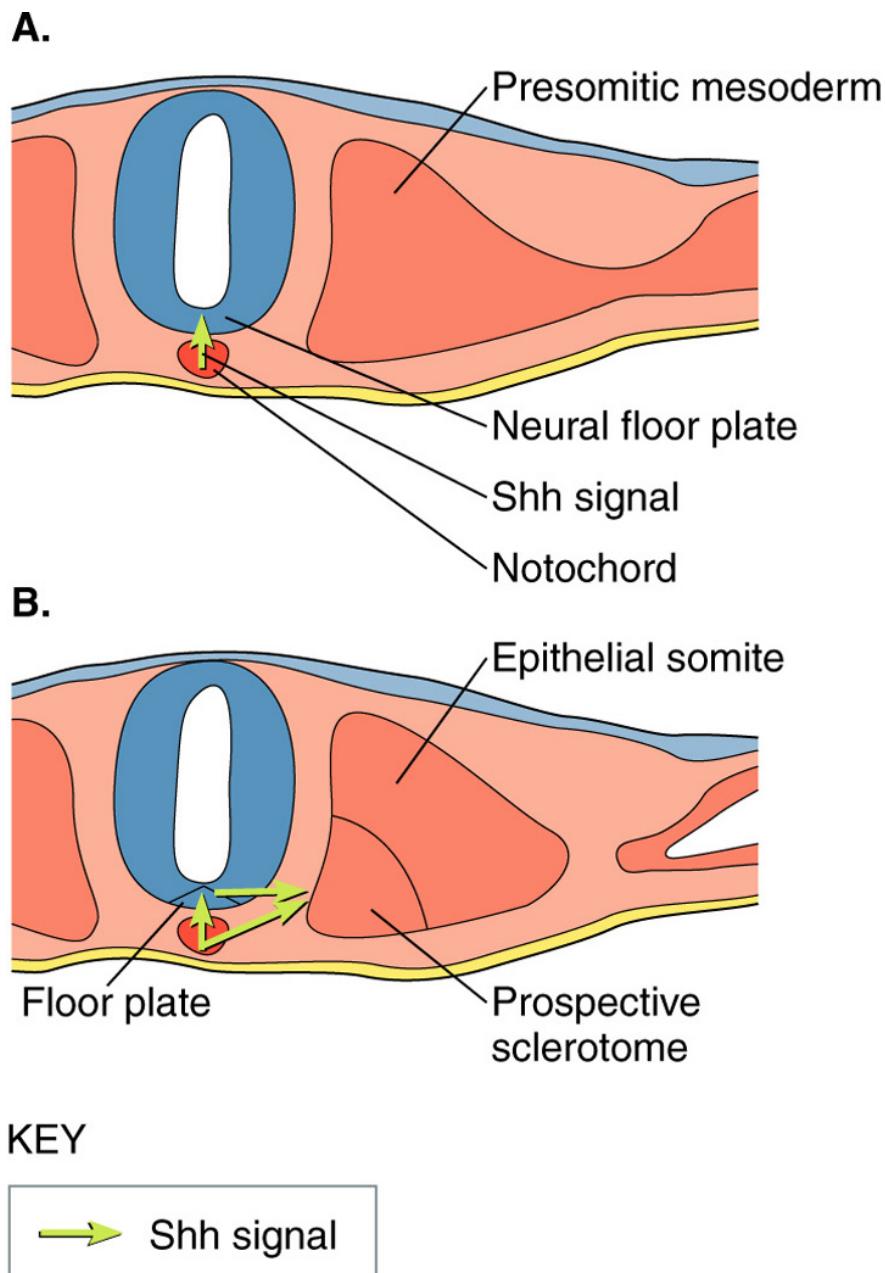

- **MYOD, MYF5**
 - Muscle cells specific TFs
- **Mouse DELTA homologue**
 - Somites segmentation signalling

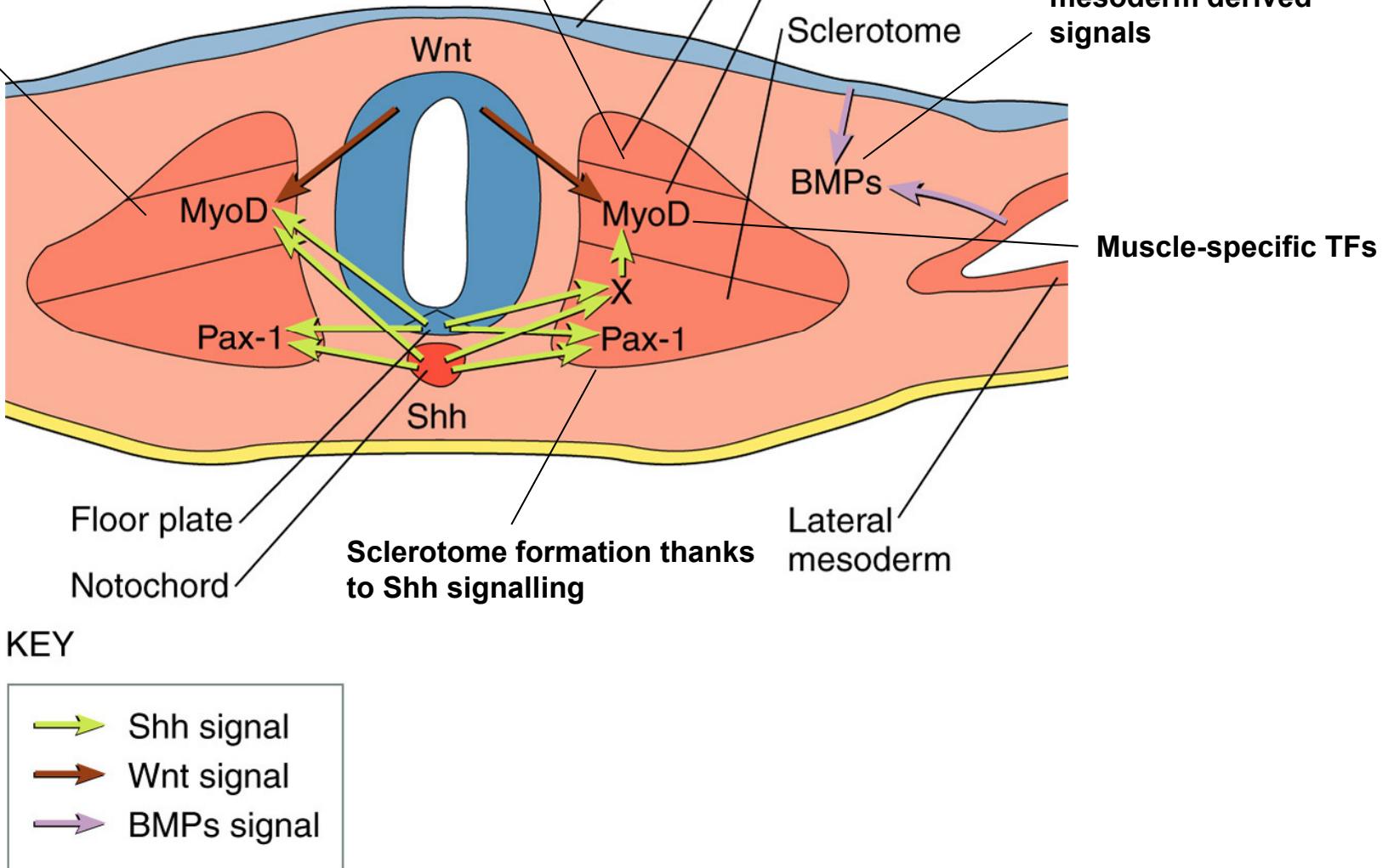

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Expression of muscle-specific TFs

Outline of Lesson 5

Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles

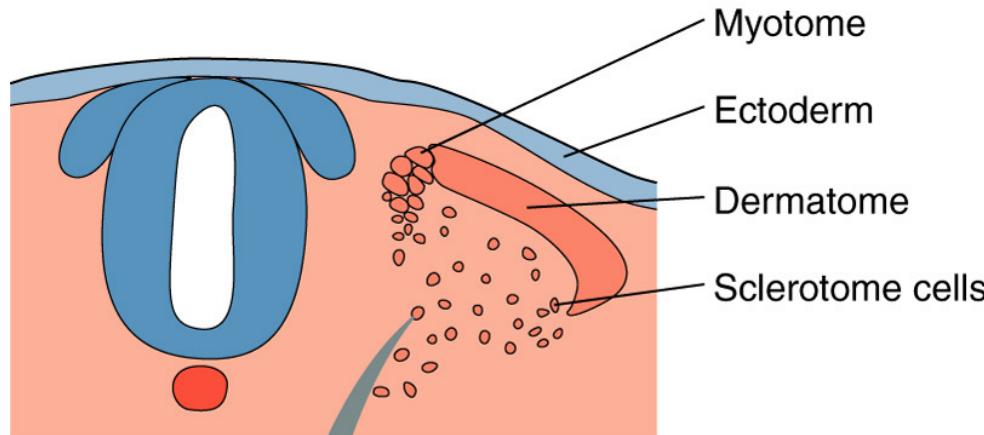

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

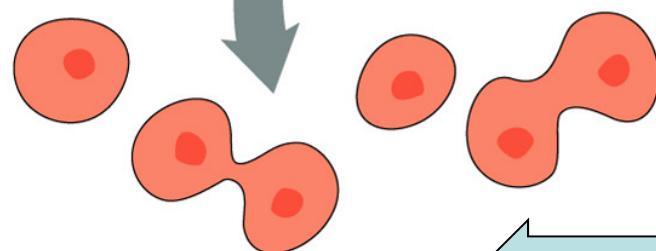

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Myoblasts within myotome region proliferate

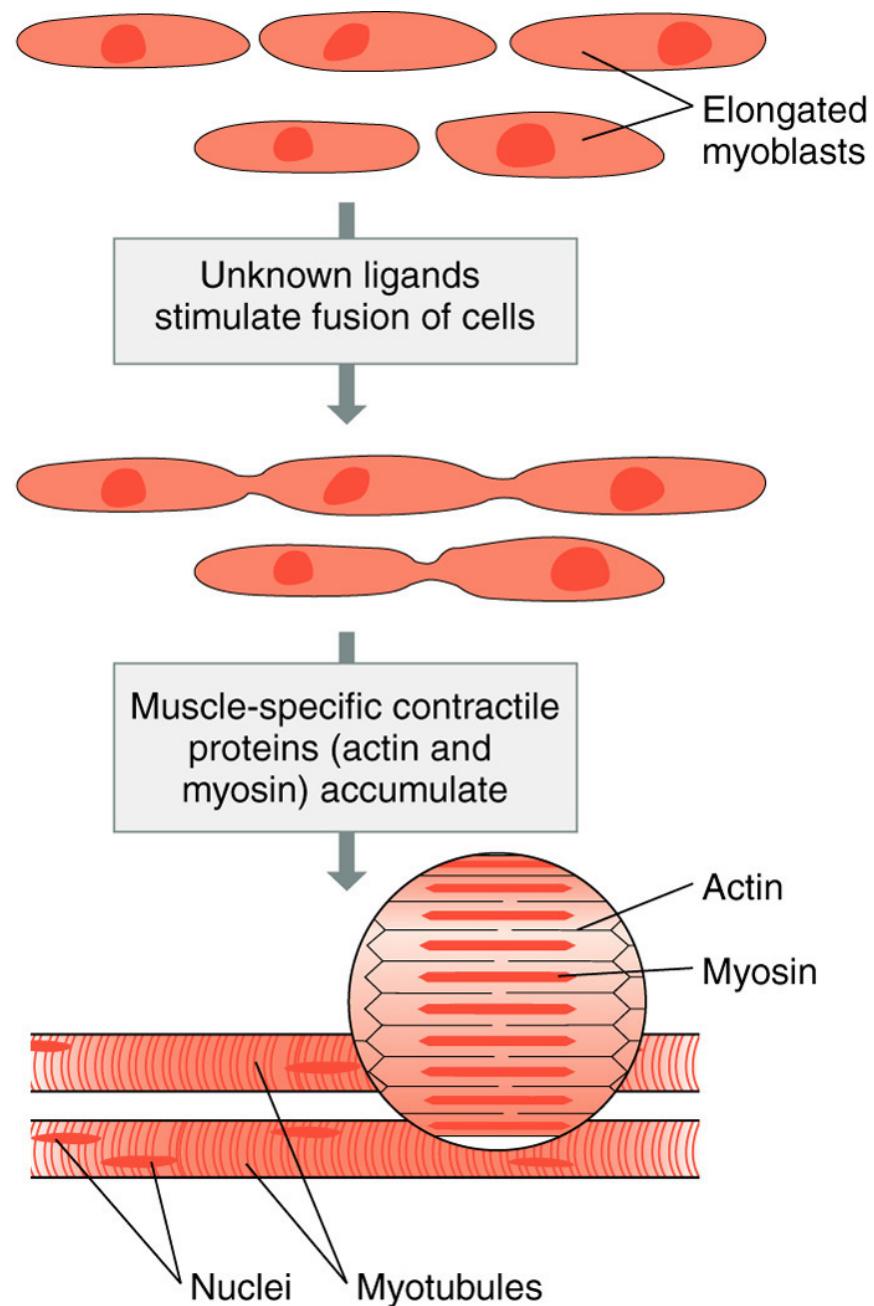
Cell division ceases

Unknown signal
(e.g. poor medium under *in vitro* conditions)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Outline of Lesson 5

Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles
 - endochondral ossification and signalling

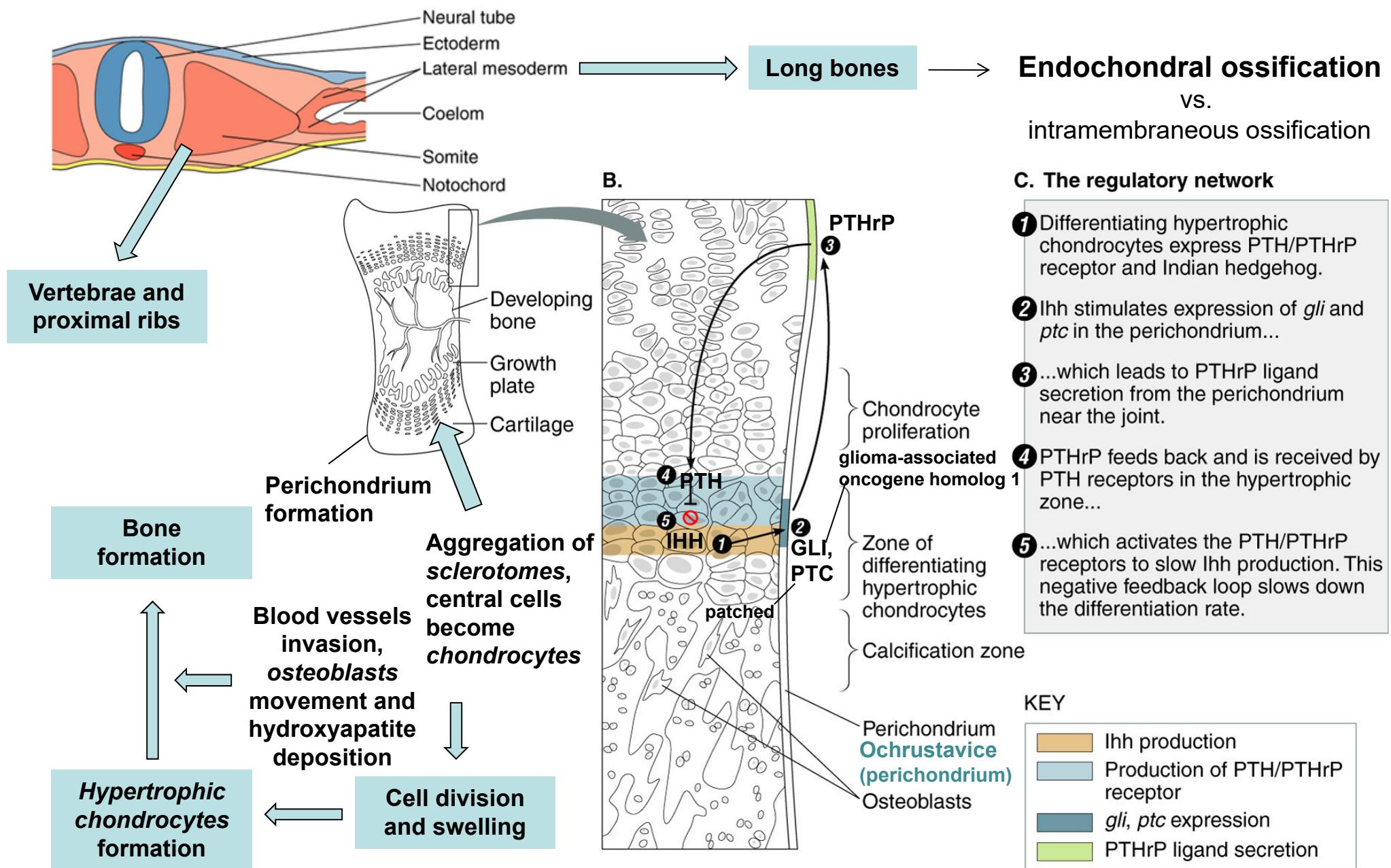

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Outline of Lesson 5

Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles
 - endochondral ossification and signalling
 - nephrogenesis

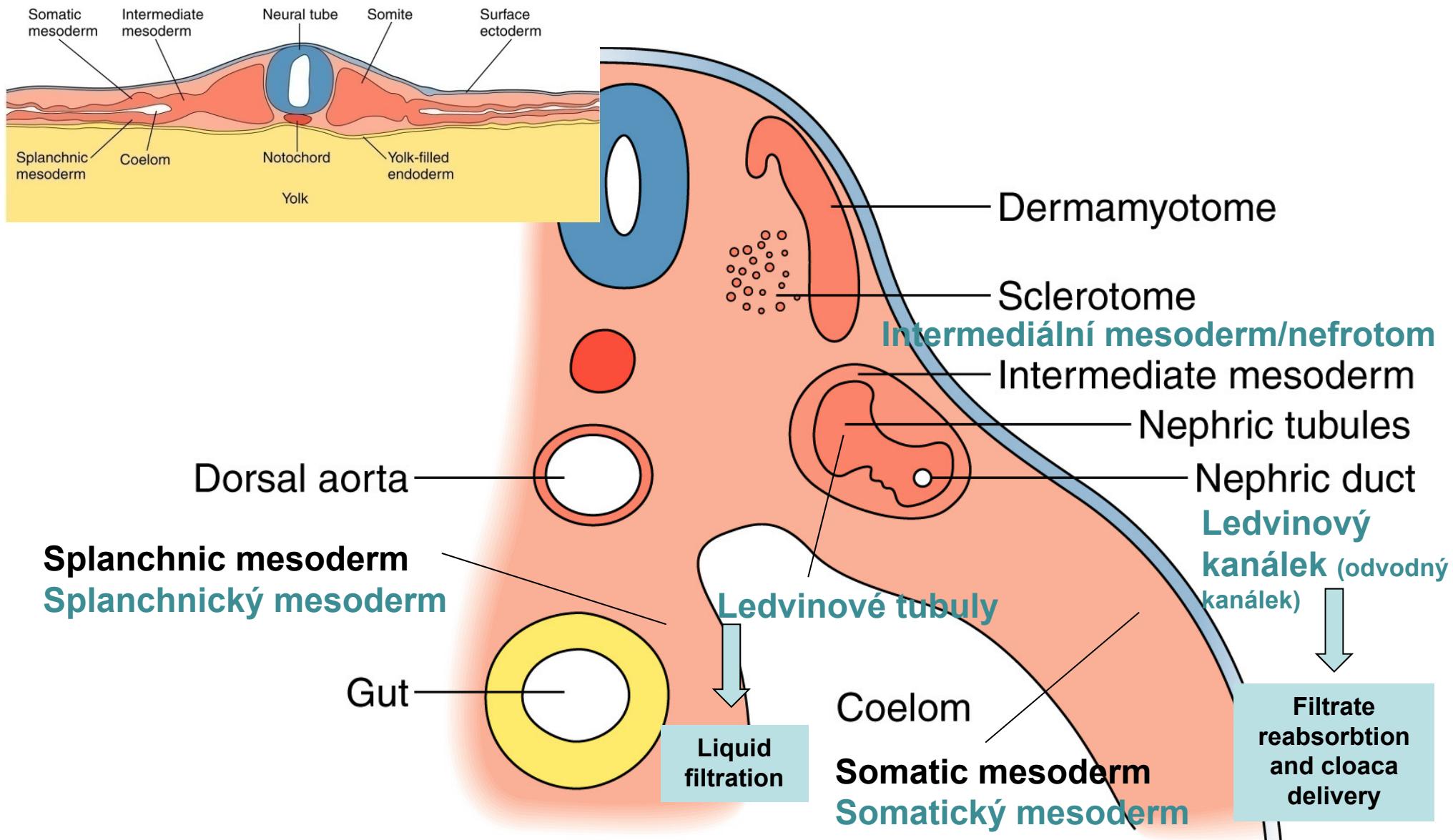
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

B.

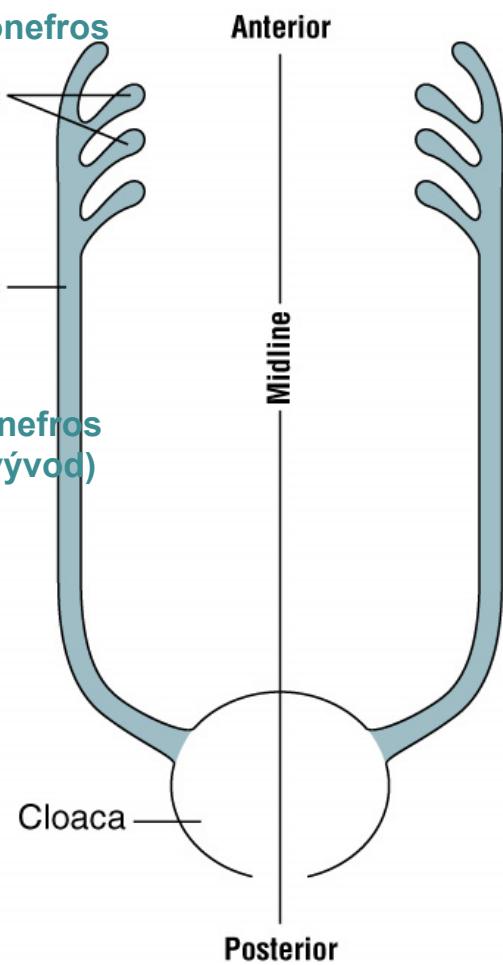

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

A. Pronephros

Tubuly pronefros
Pronephric tubules
Pronephric (Wolffian) duct
Vývod pronefros (Wolfiho vývod)

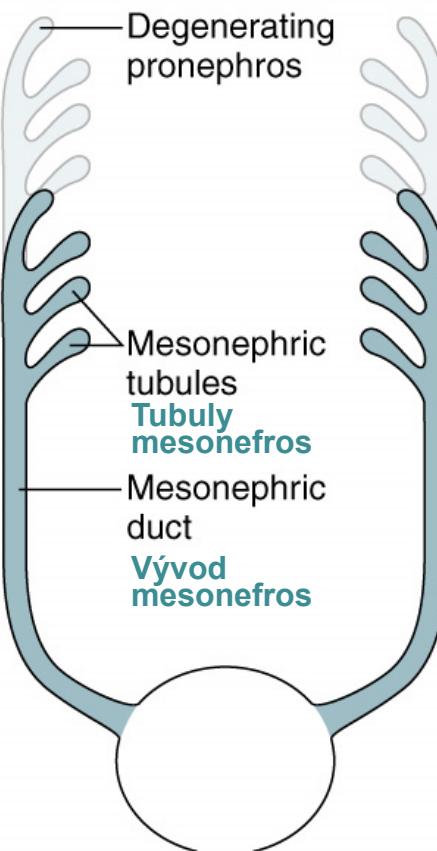

sliznatky (bezčelistnatí)
hagfishes (Agnatha)

B. Mesonephros

Degenerating pronephros

Mesonephric tubules
Tubuly mesonefros
Mesonephric duct
Vývod mesonefros

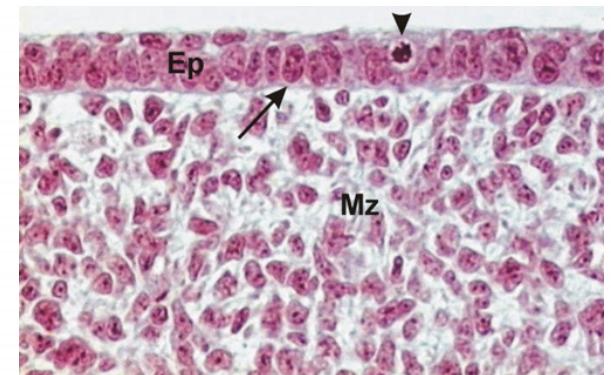

amphibians, fishes

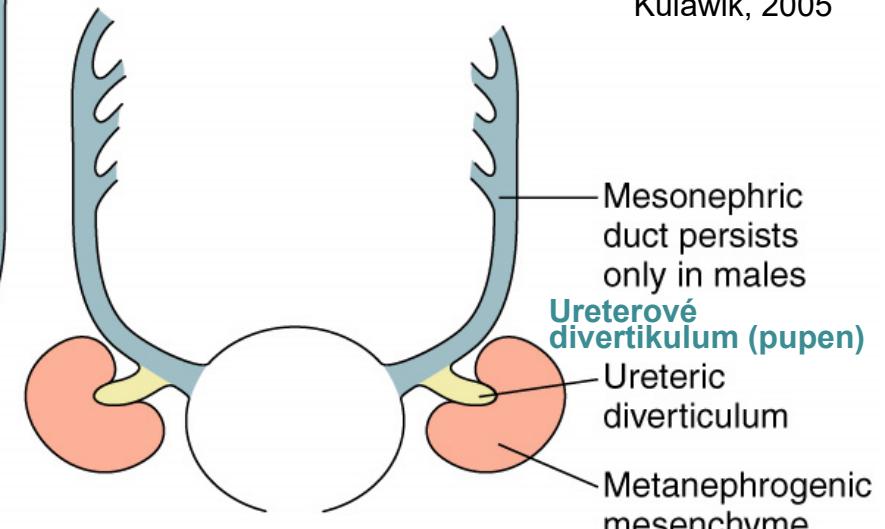
C. Metanephros

Ep

Mz

Kulawik, 2005

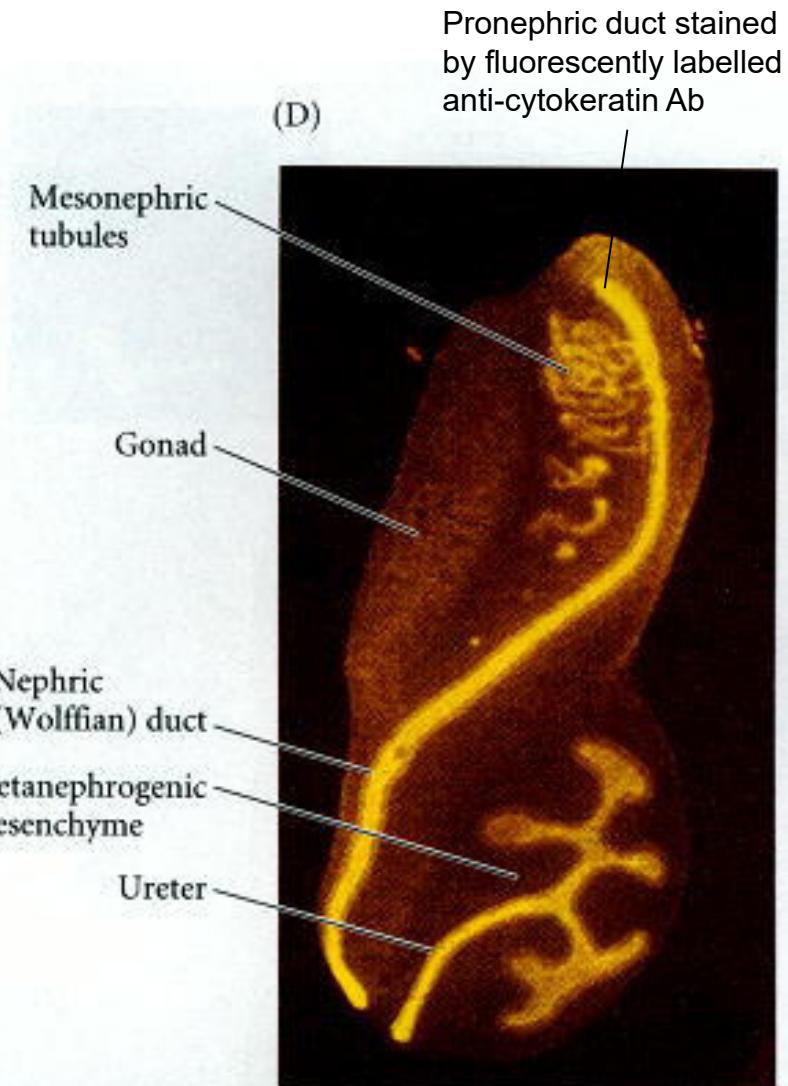
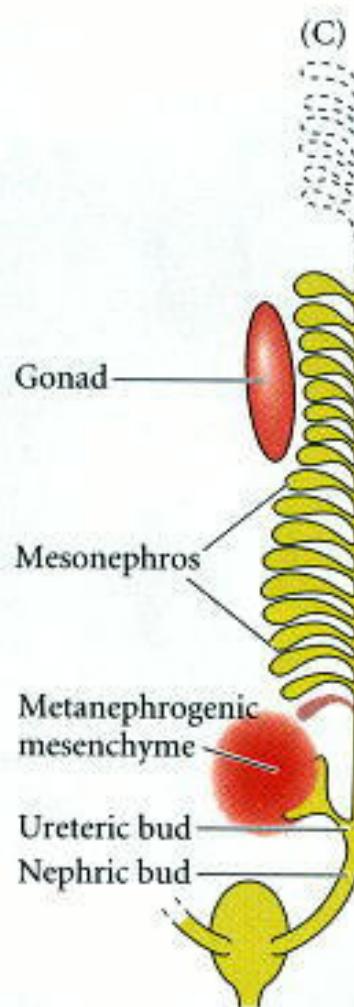
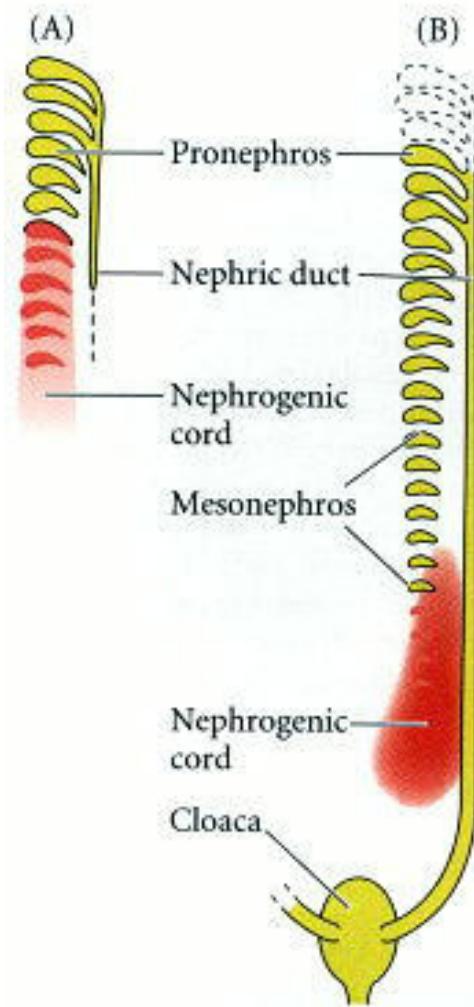

amniotes

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

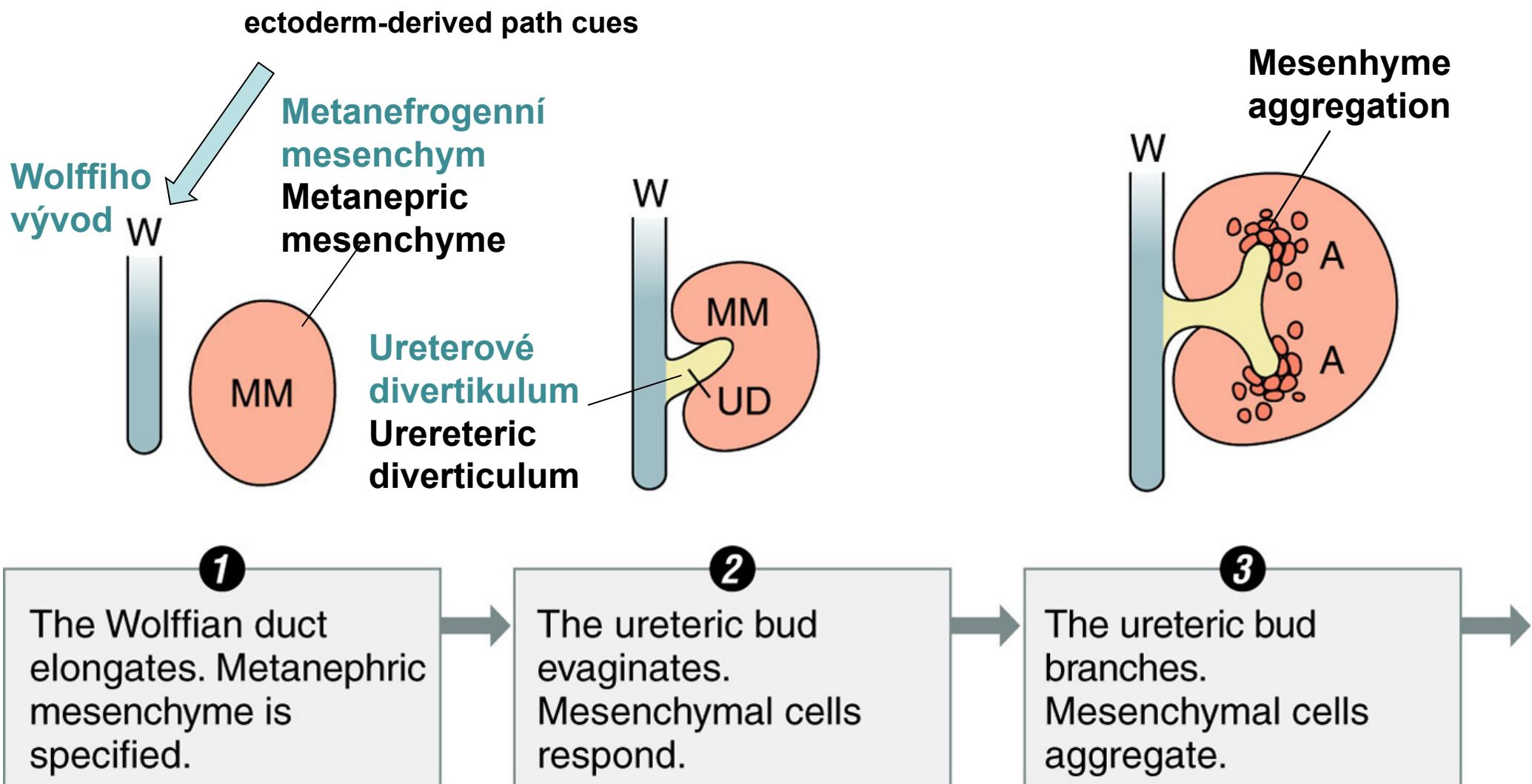
Gilbert, SF, Developmental biology

Intermediate mesoderm of a 13-day mouse embryo

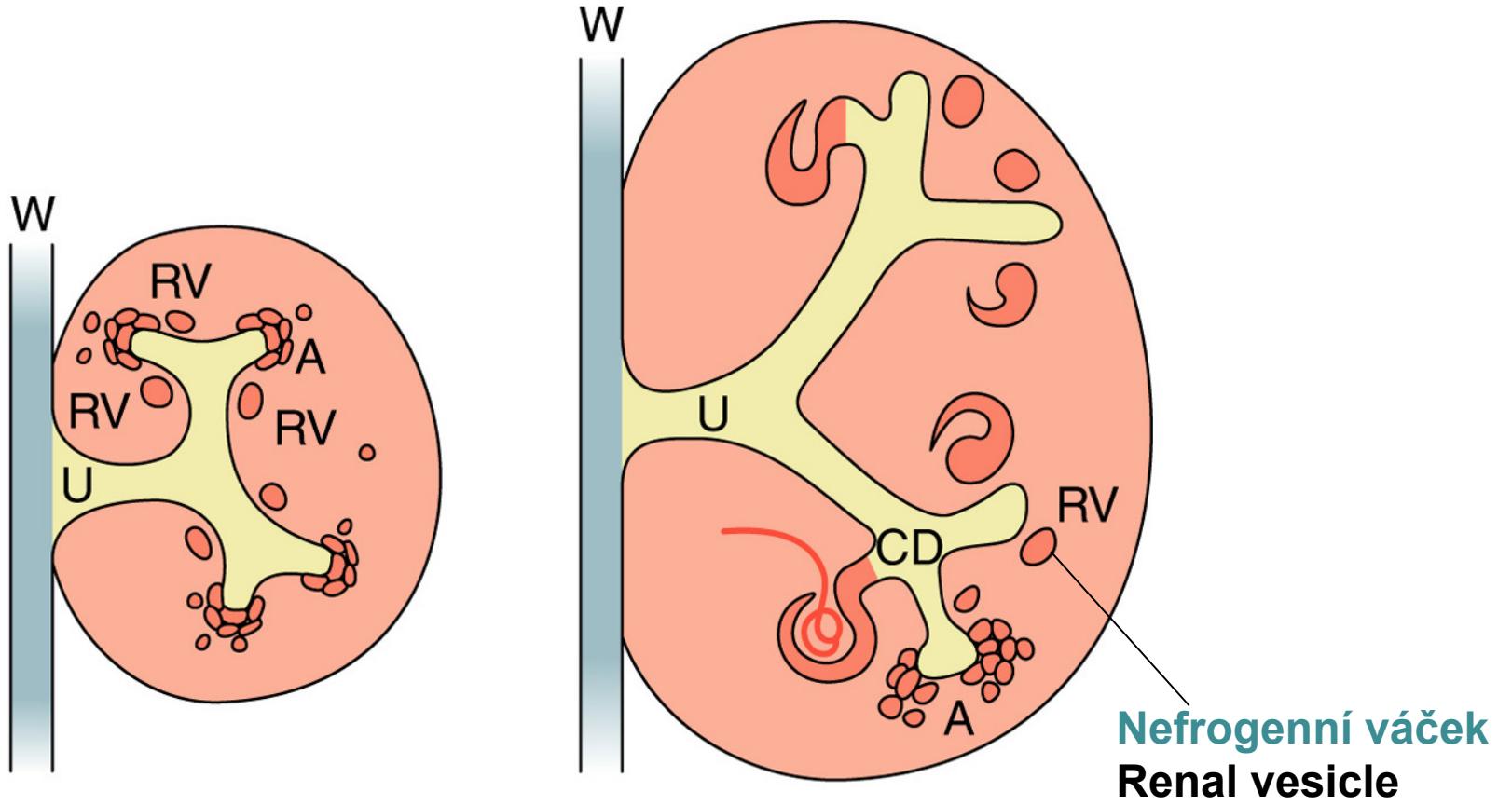
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

4

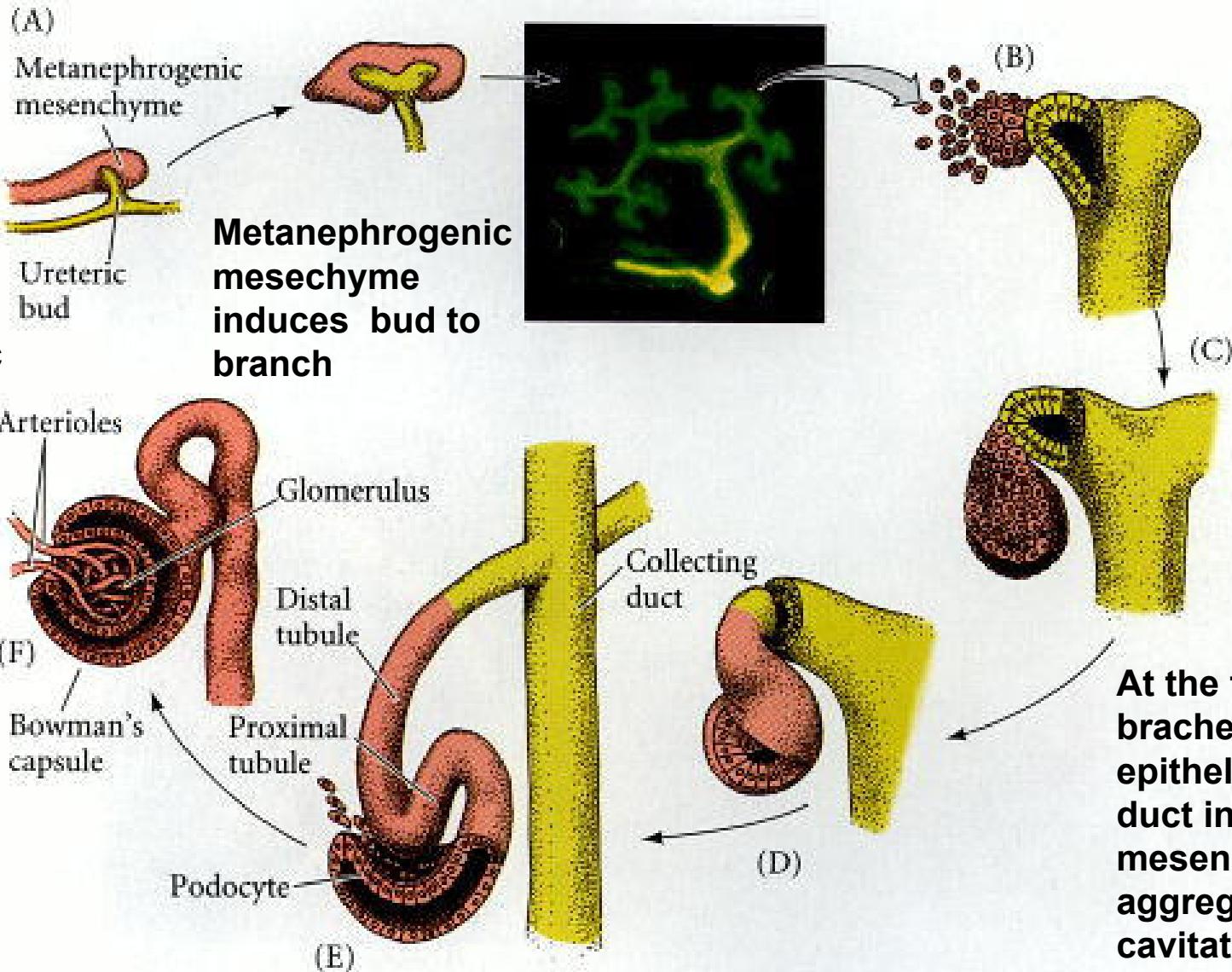
Renal vesicles form.
Branching and
aggregation continues.

5

Epithelium differen-
tiates and tubules form.
Glomeruli vascularize.
Branching and
aggregation continue.

Reciprocal induction in kidney development

Ureretic diverticulum induces metaneprogenic mesenchyme aggregation

Gilbert, SF, Developmental biology

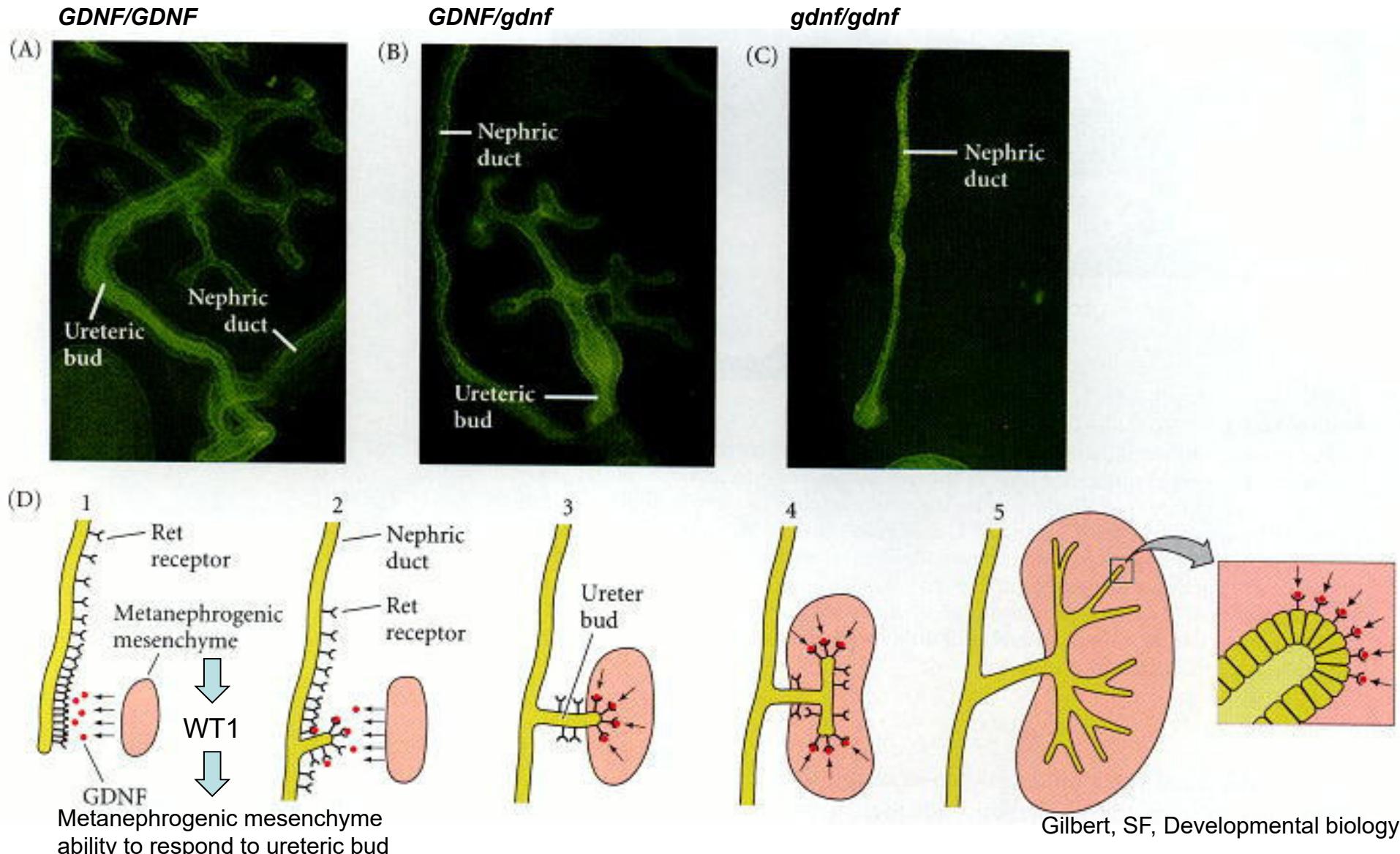

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Reciprocal induction in kidney development

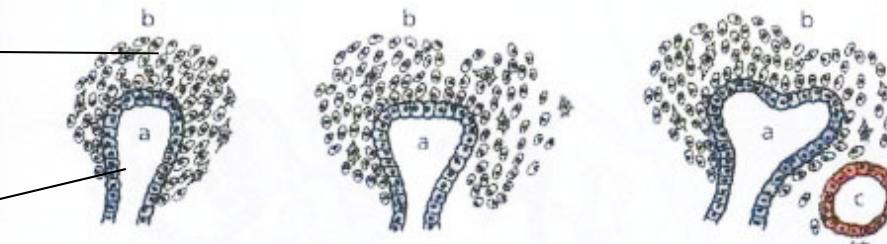
The role of glial-derived neurotrophic factor (GDNF)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

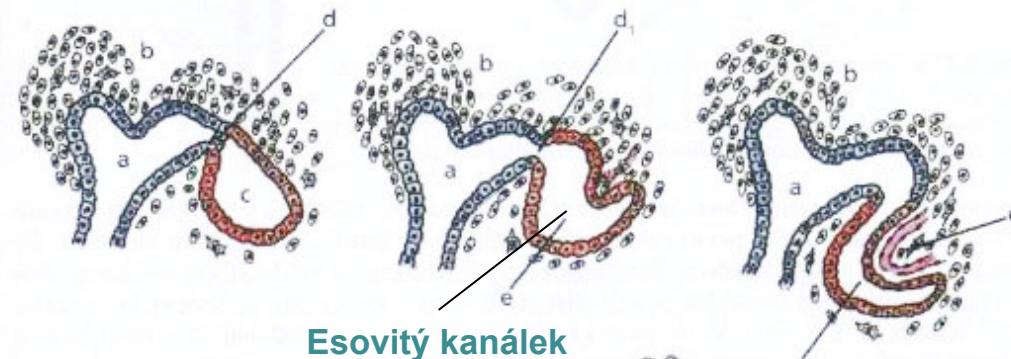
Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Metanefrogenní mesenchym

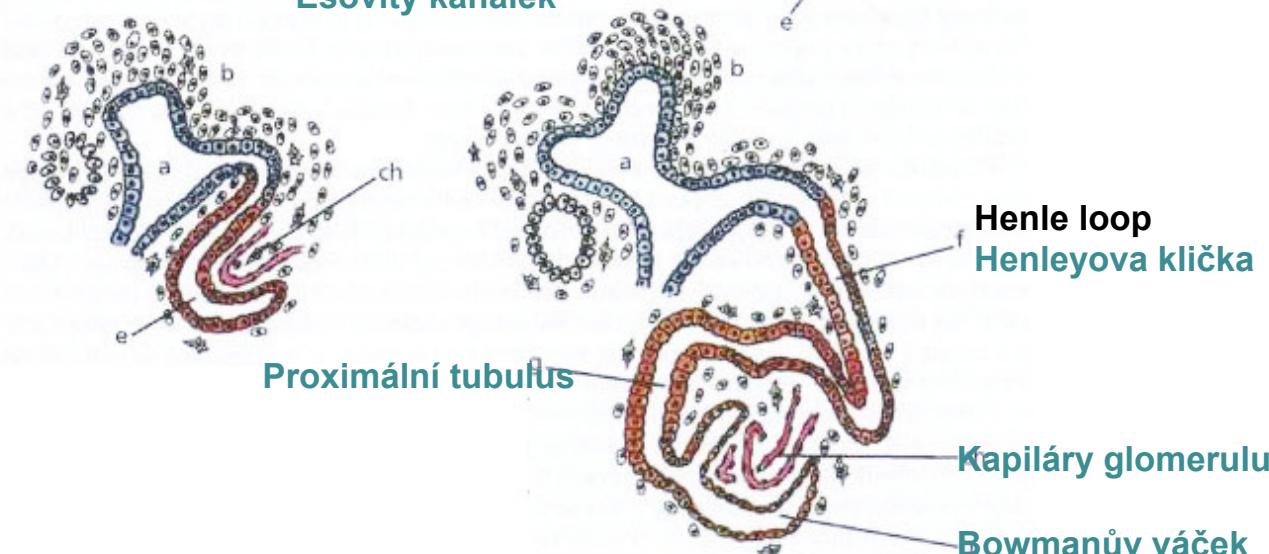

Primární sběrací kanálek
(vzniká větvením ureterického divertikula)

Nefrogenní váček

Esovity kanálek

Vacek, *Embriologie* (2006)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Outline of Lesson 5

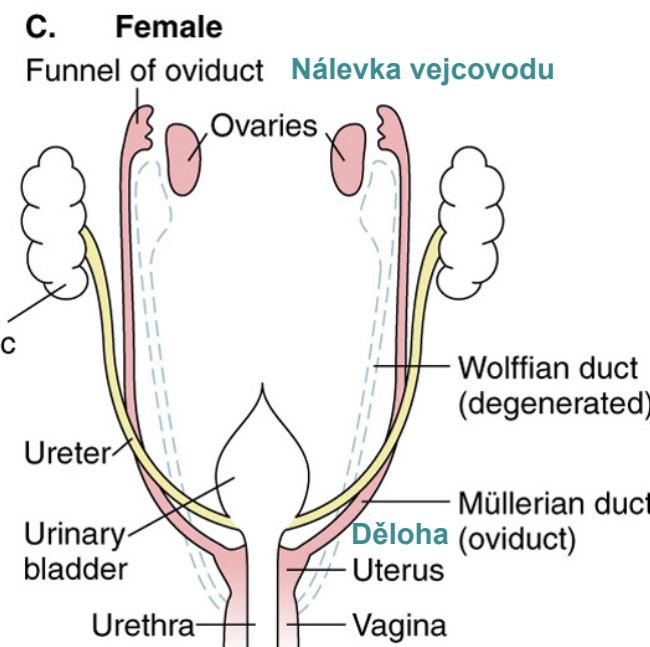
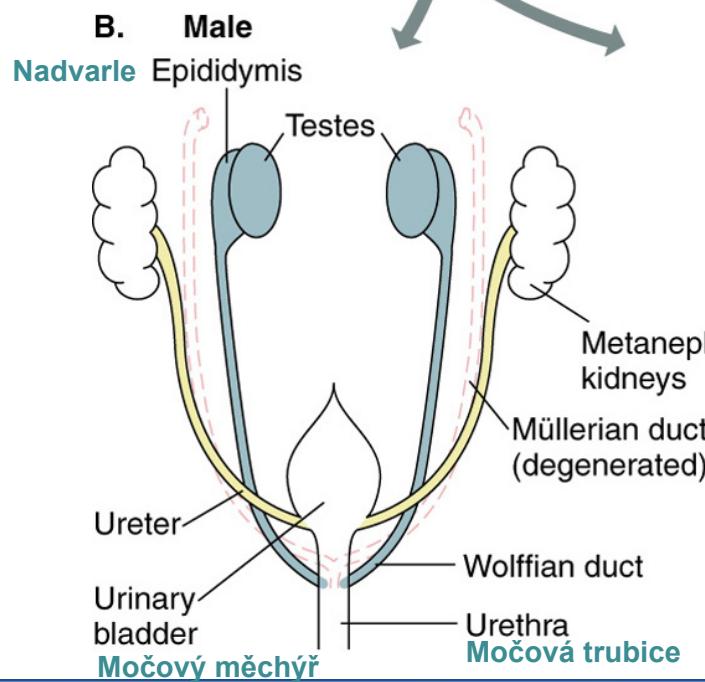
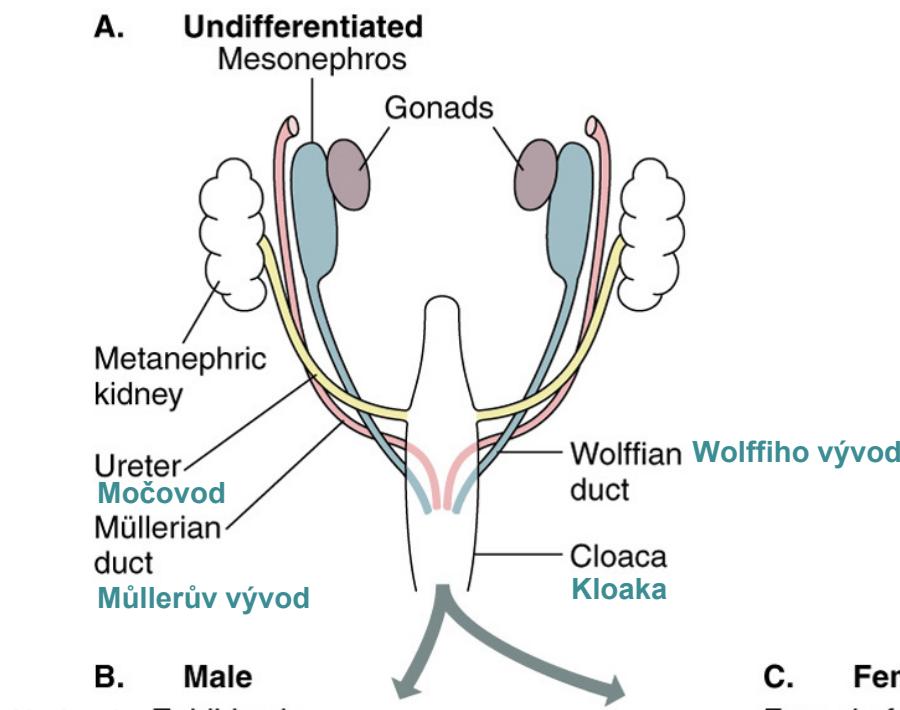
Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles
 - endochordal ossification and signalling
 - nephrogenesis
 - formation of gonads

INVESTICE DO ROZVOJE Vzdělávání

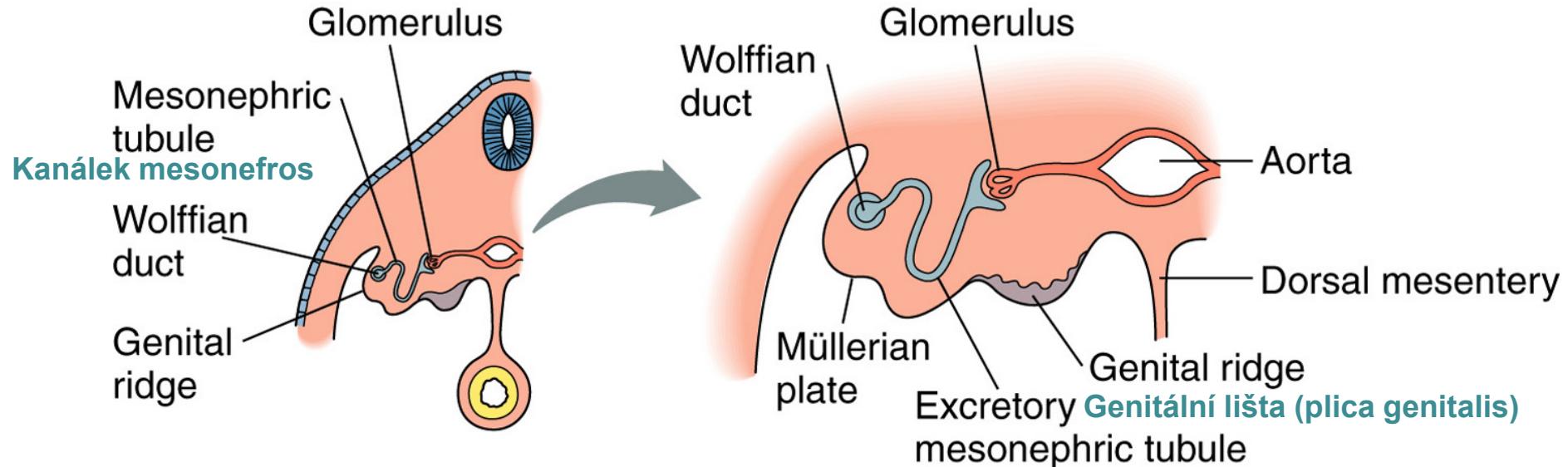
Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

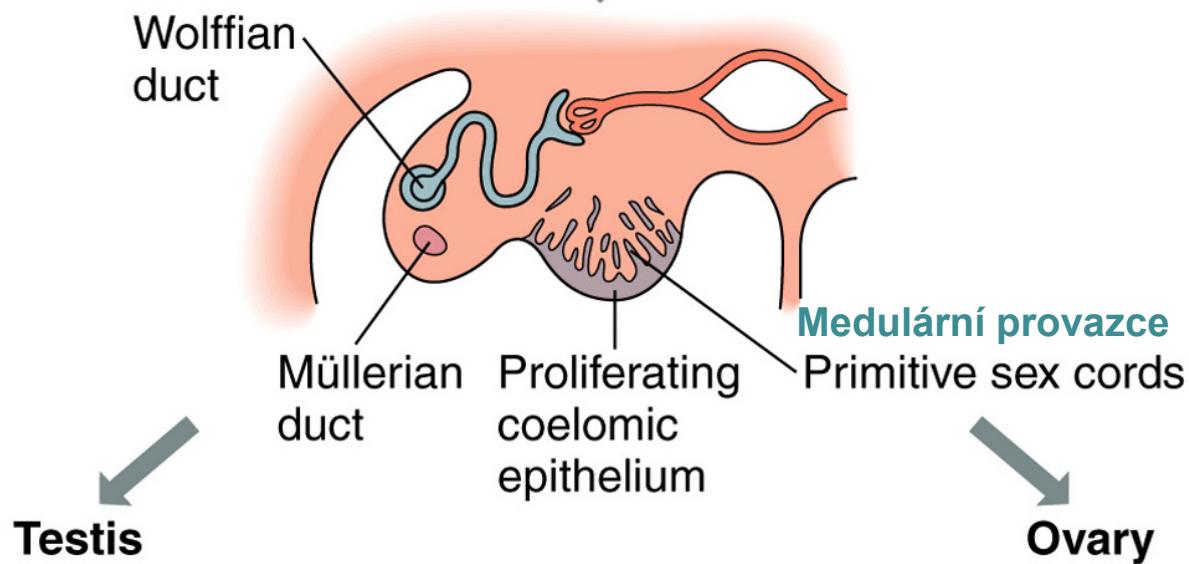
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

A. 4 Weeks

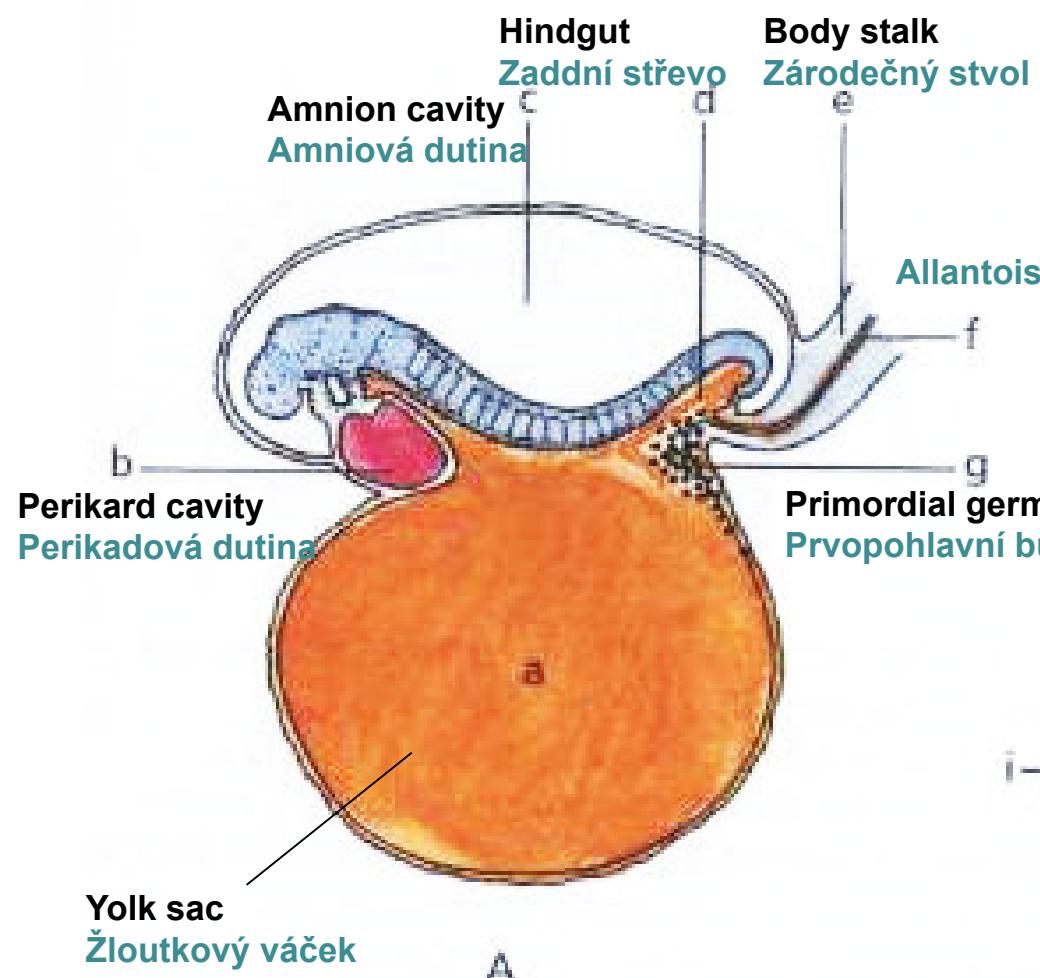
B. 6 Weeks

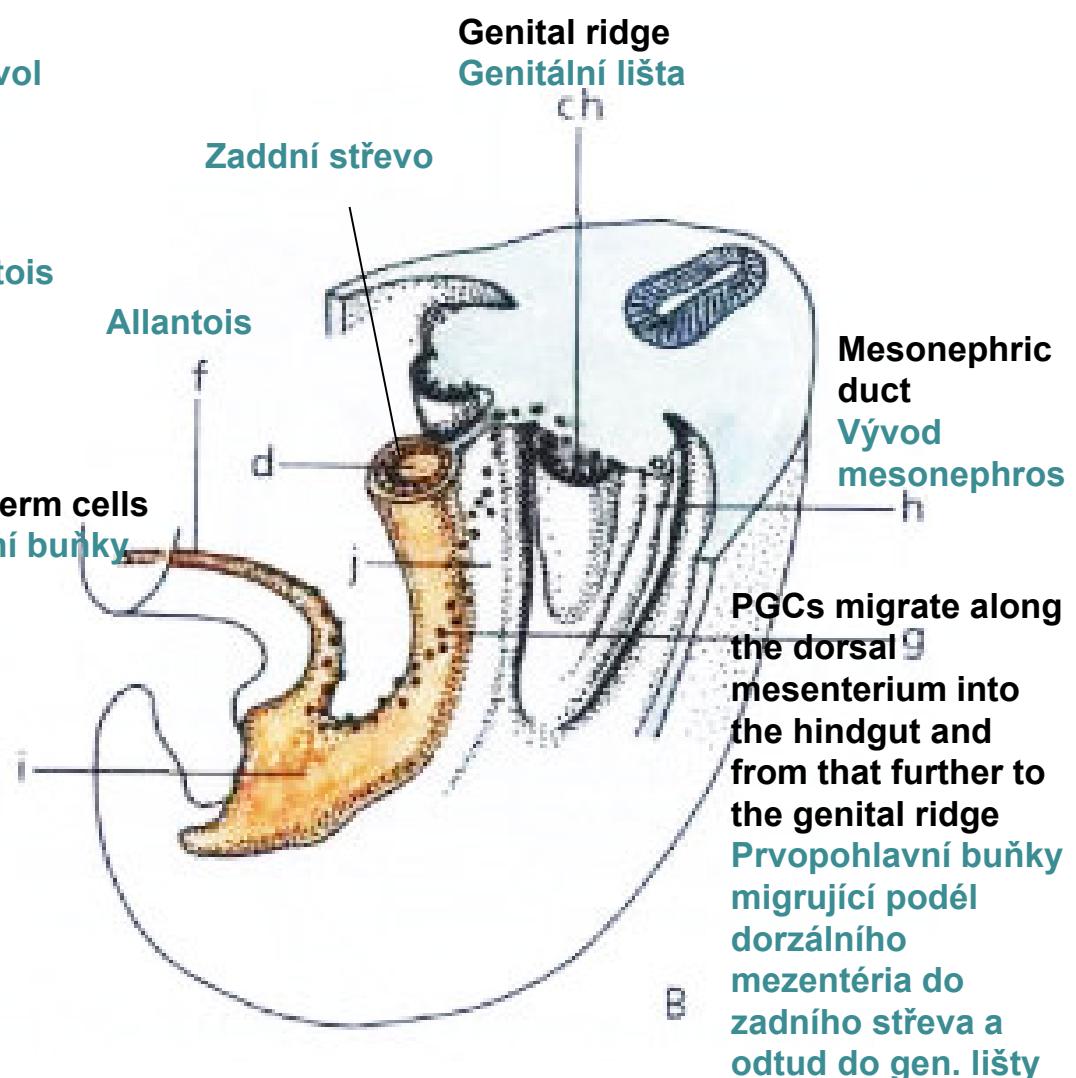
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

20-days-old human embryo

26-days-old human embryo

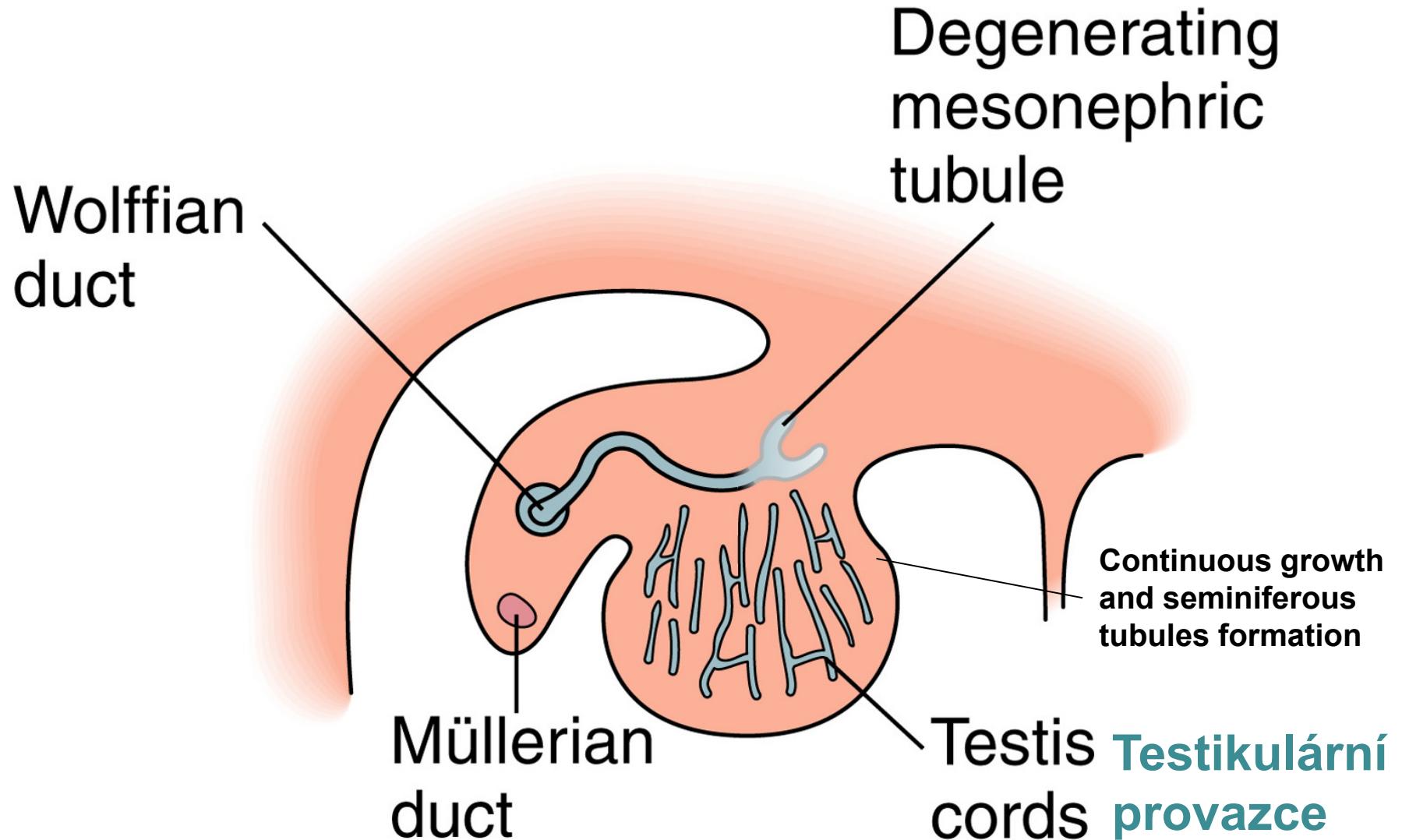
Vacek, *Embriologie* (2006)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

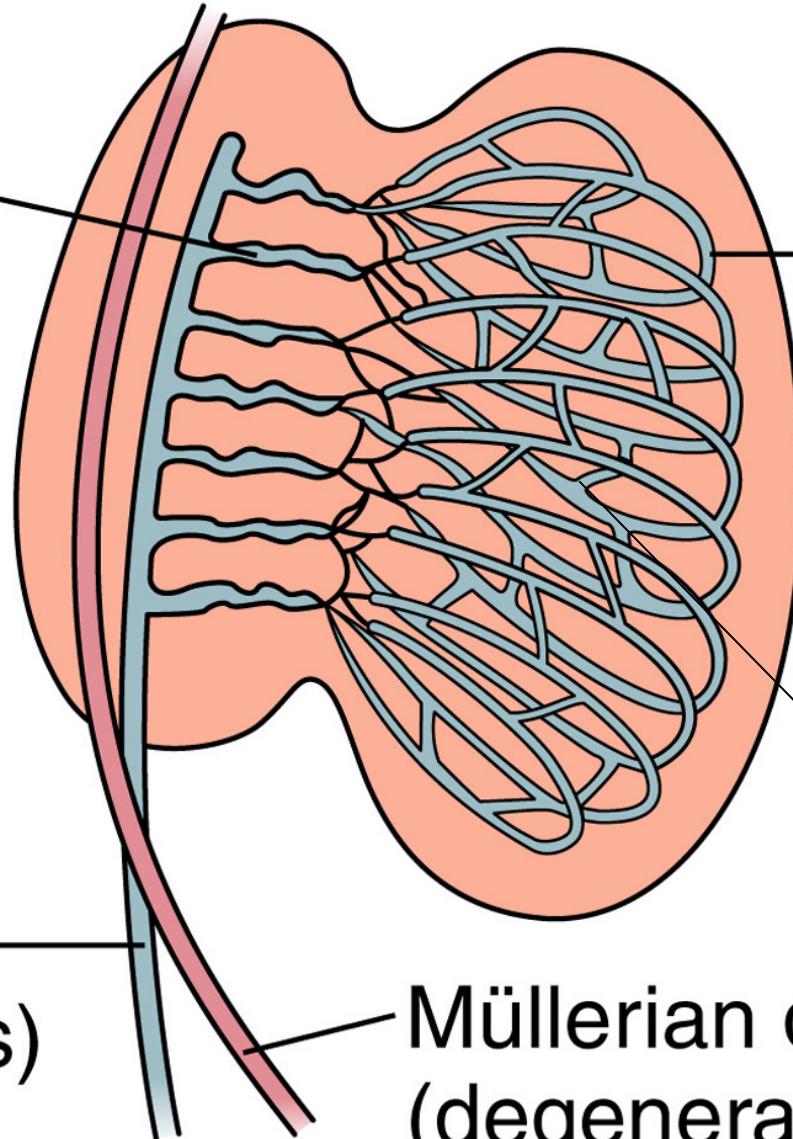
C. 8 Weeks

D. 16 Weeks

Excretory mesonephric tubules (Efferent ducts)
Ductuli efferentes

Wolffian duct (ductus deferens)

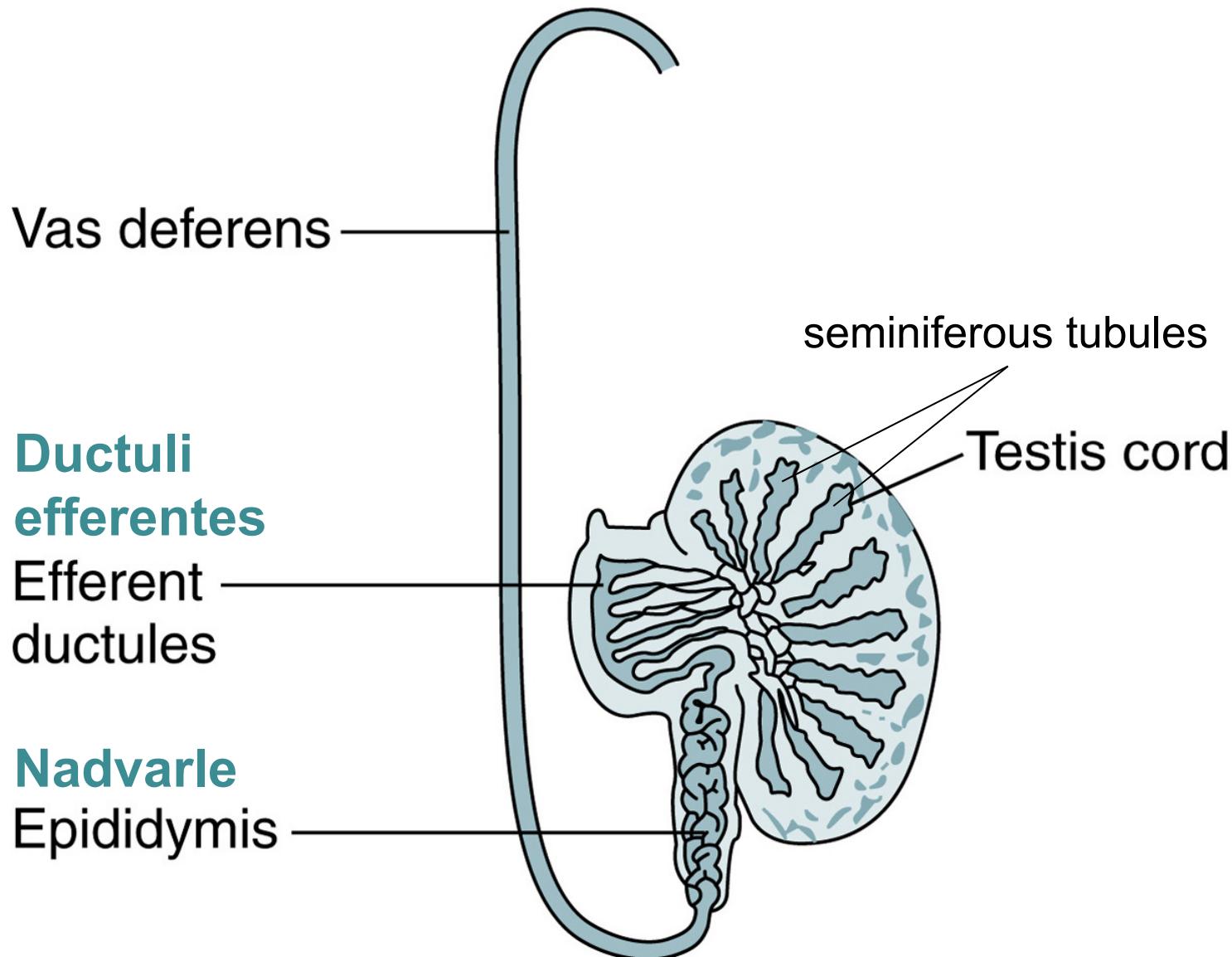
Müllerian duct (degenerating)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

E. Adult

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

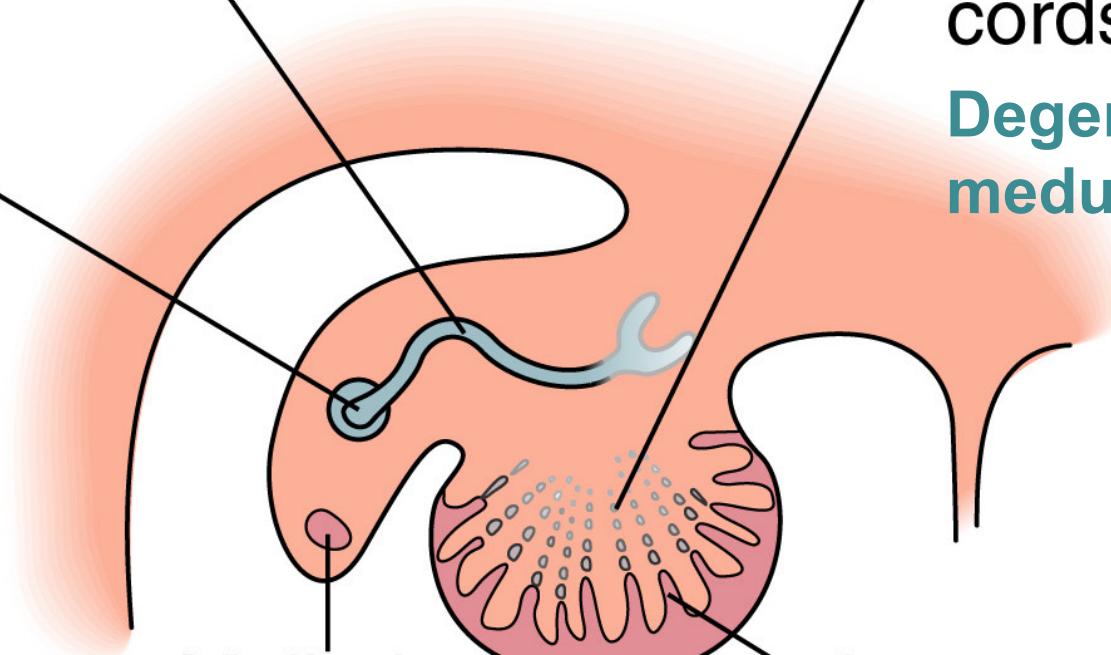
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

F. 7 Weeks

Degenerating mesonephric tubule

Wolffian duct

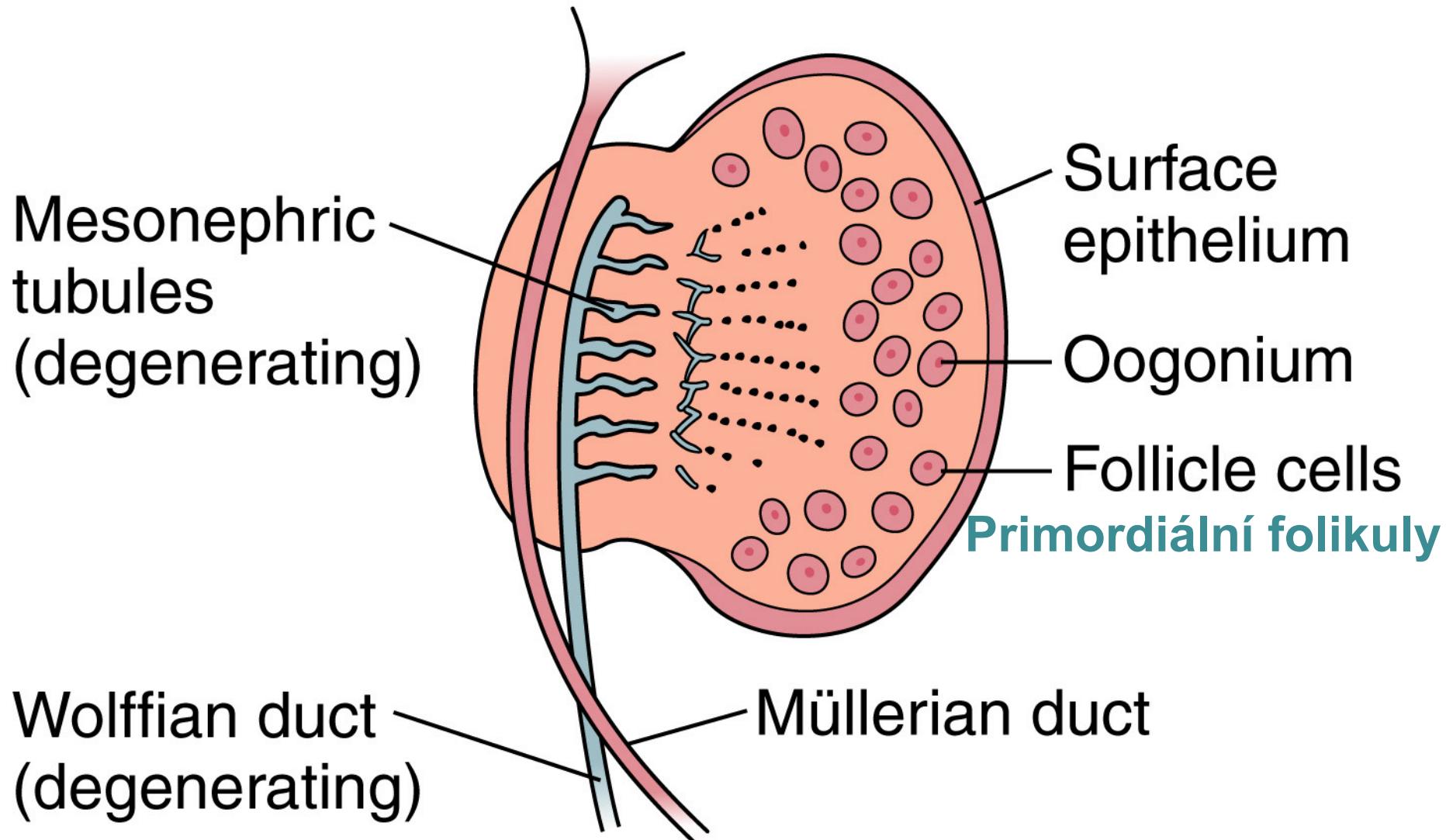
Degenerating medullary cords

Degenerující medulární provazce

Müllerian duct
Epithelium

Cortical cords
Kortikální provazce

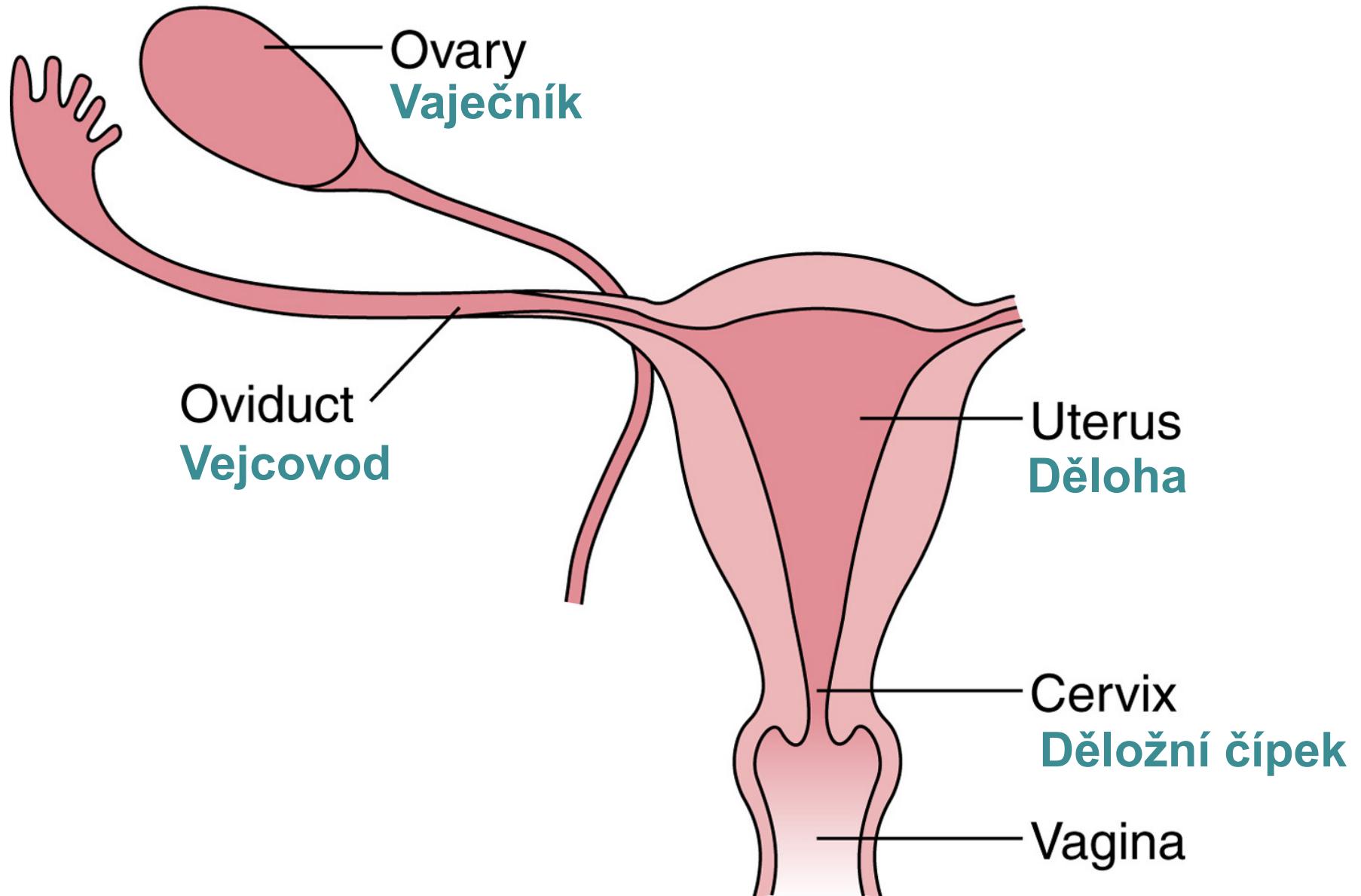
G. 21 Weeks

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

H. Adult

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Outline of Lesson 5

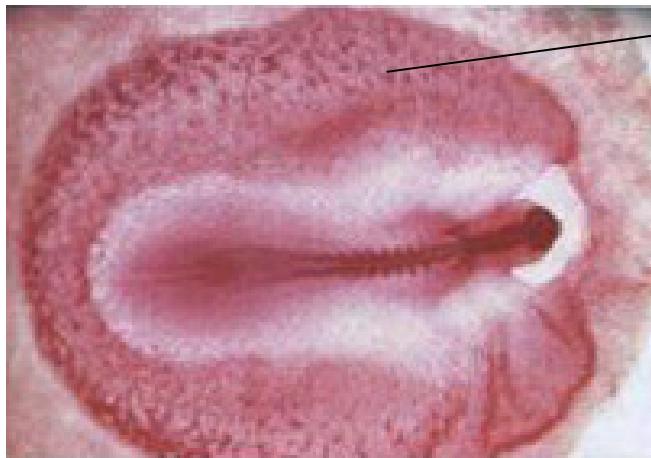
Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles
 - endochordal ossification and signalling
 - nephrogenesis
 - formation of gonads
 - hematopoiesis and circular system development

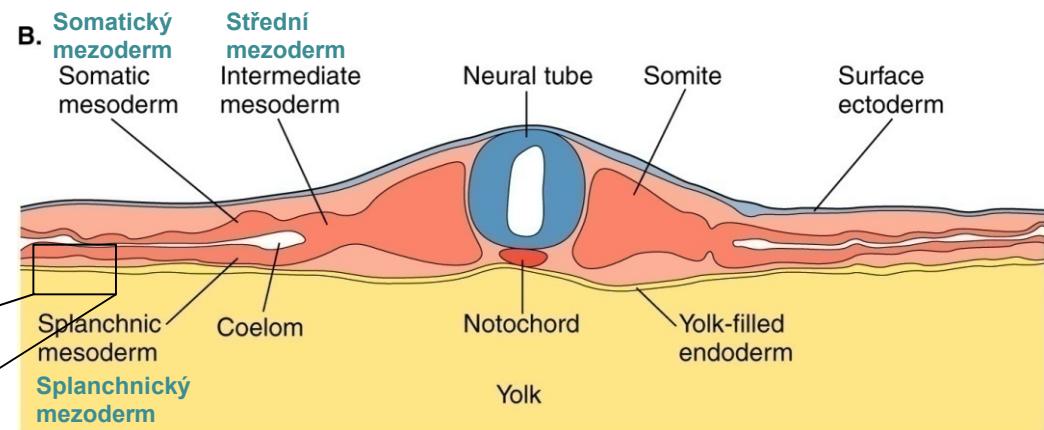

INVESTICE DO ROZVOJE Vzdělávání

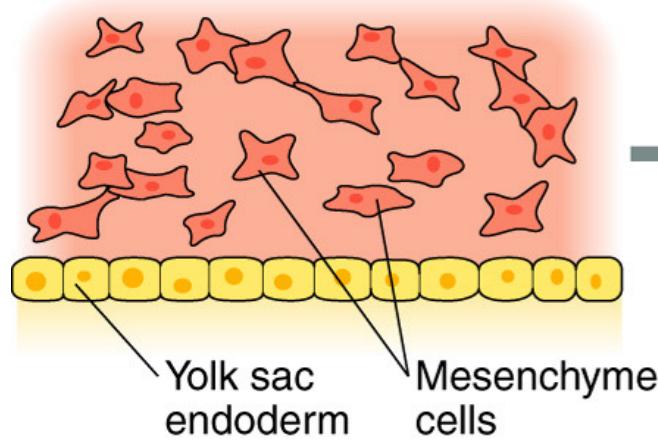
Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

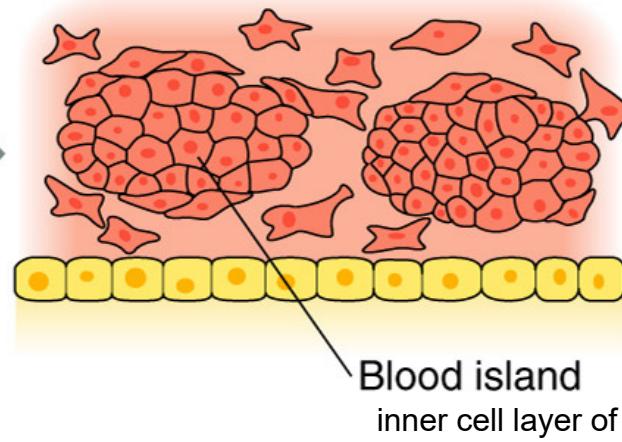
Krevní ostrůvky
Blood islands

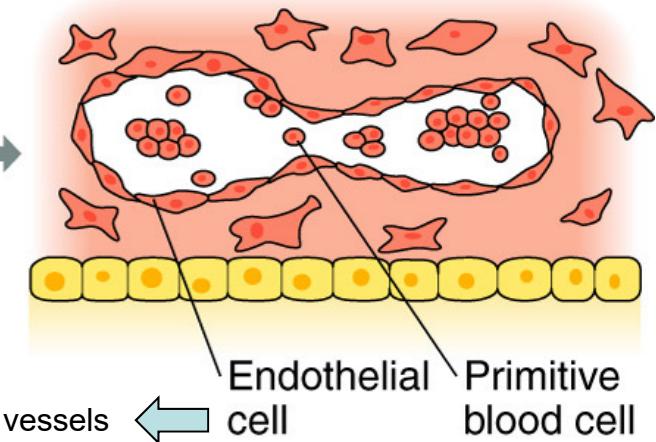
A.

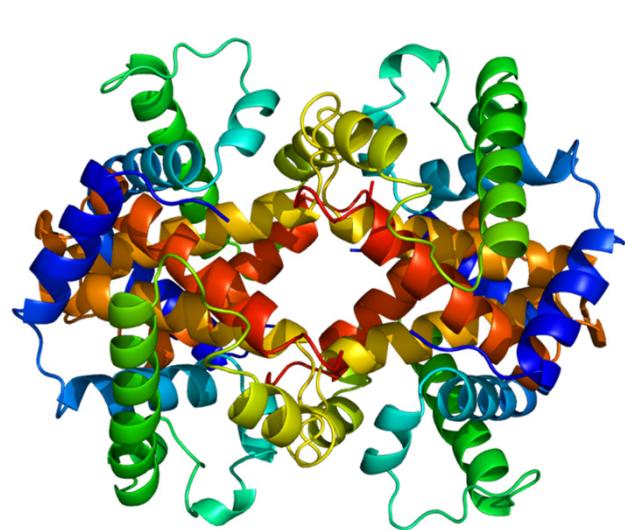

B.

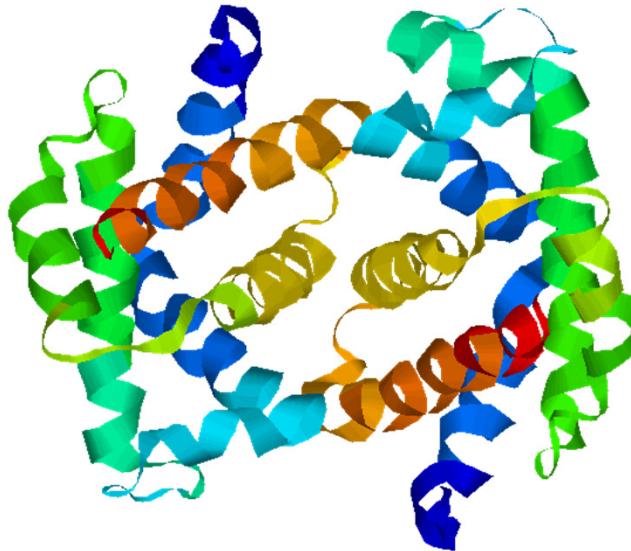

C.

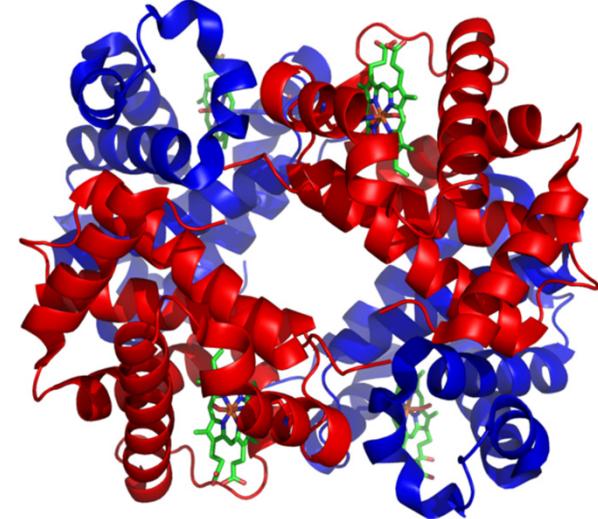

Embryonic hemoglobin $\epsilon\epsilon\zeta\zeta$
yolk sac

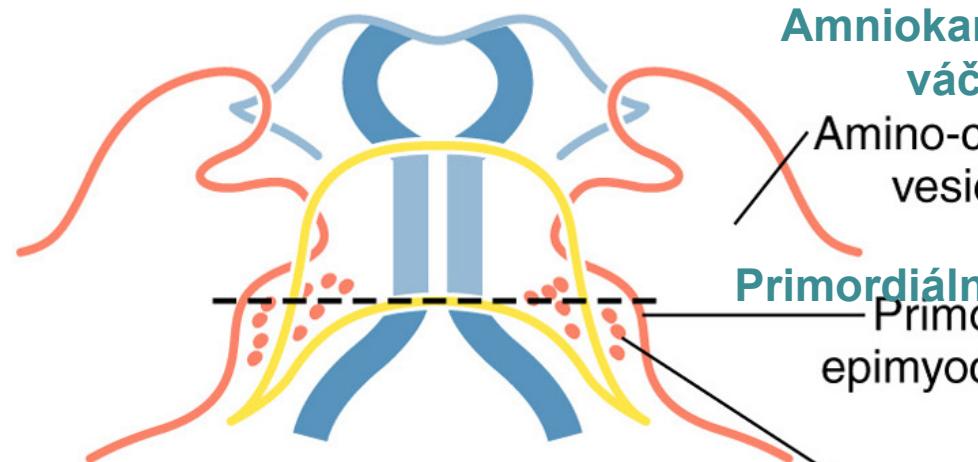

Fetal hemoglobin $\alpha\alpha\gamma\gamma$
liver

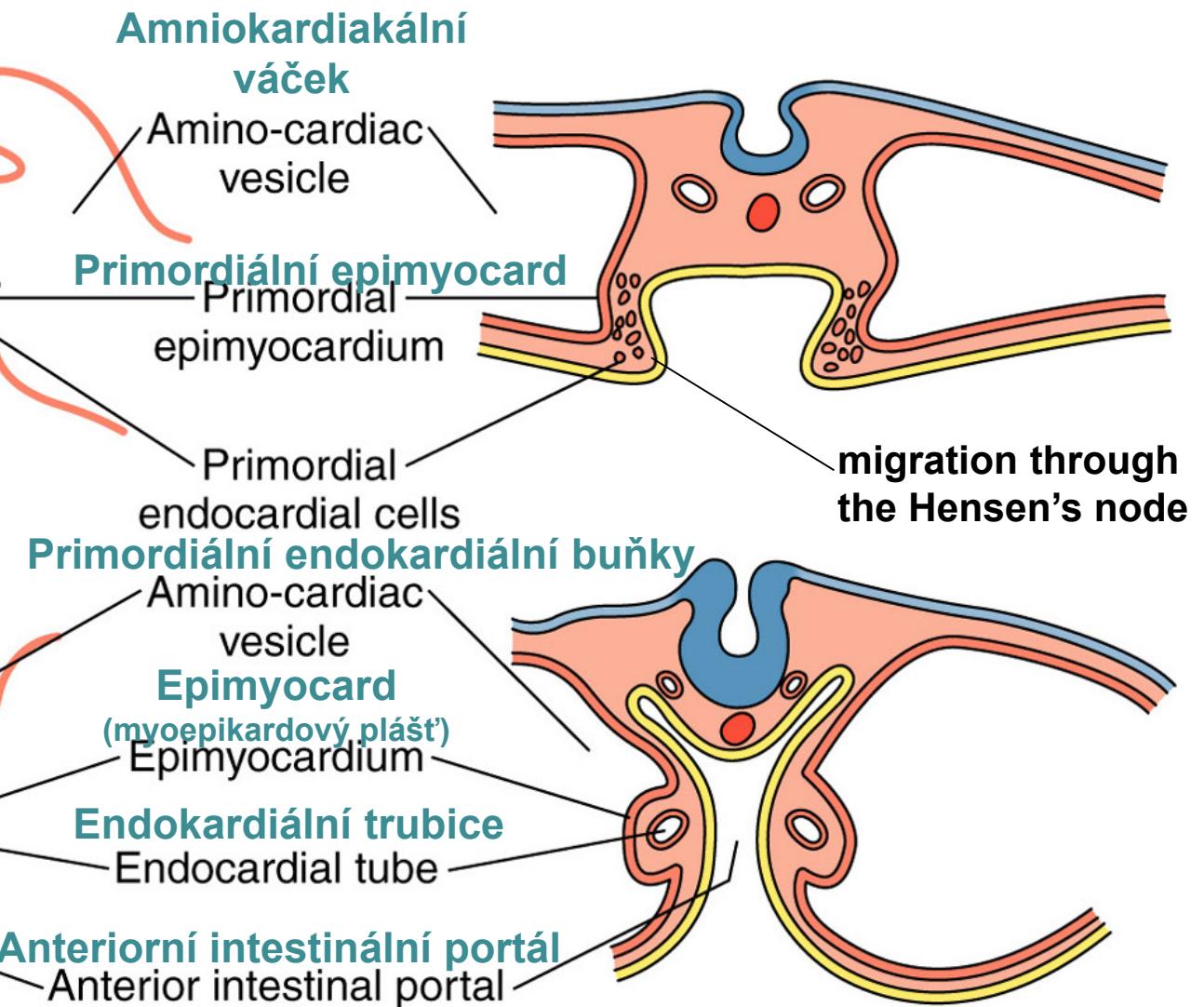

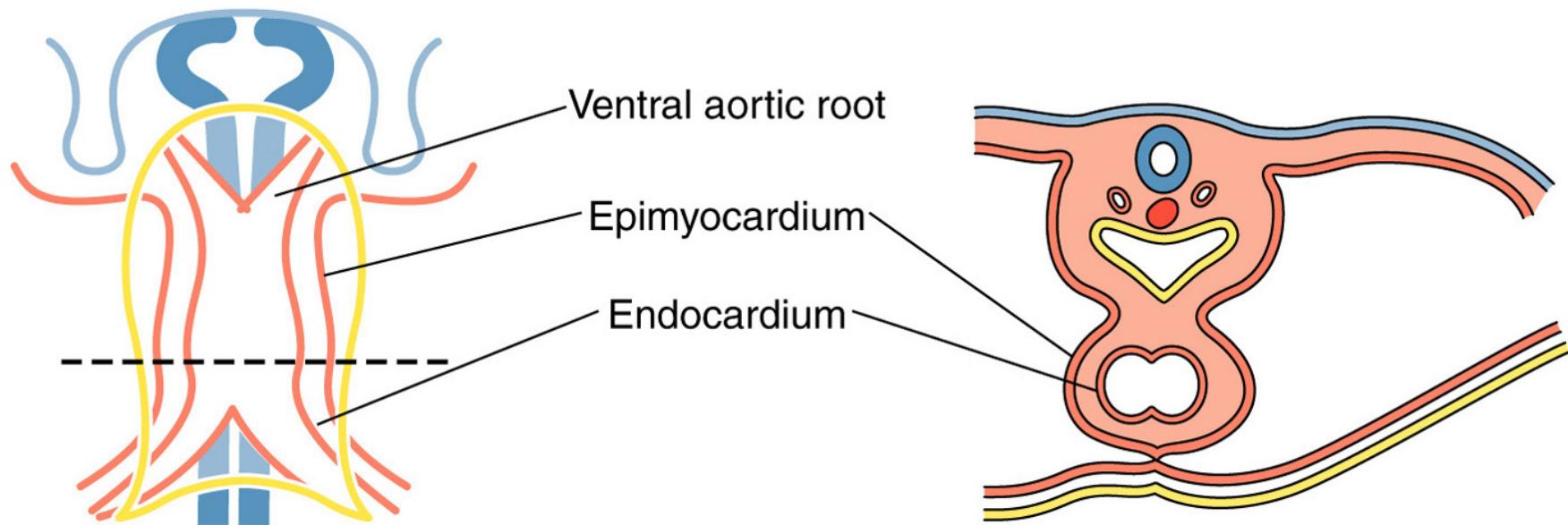
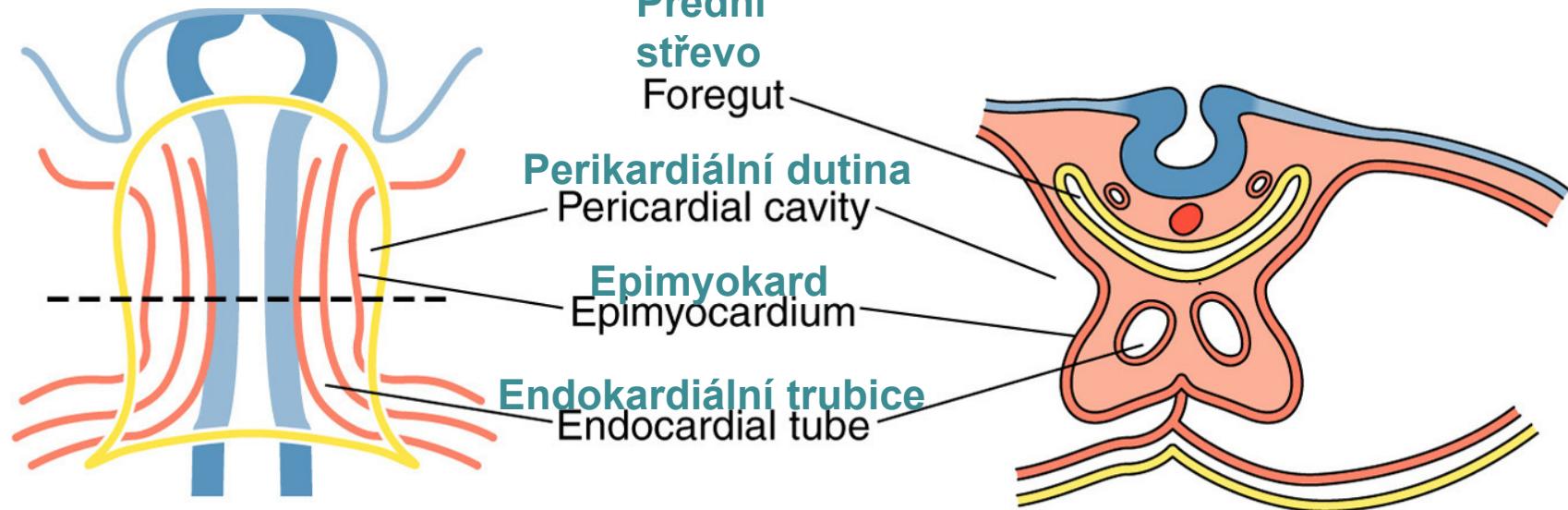
Adult hemoglobin $\alpha\alpha\beta\beta$
bone marrow

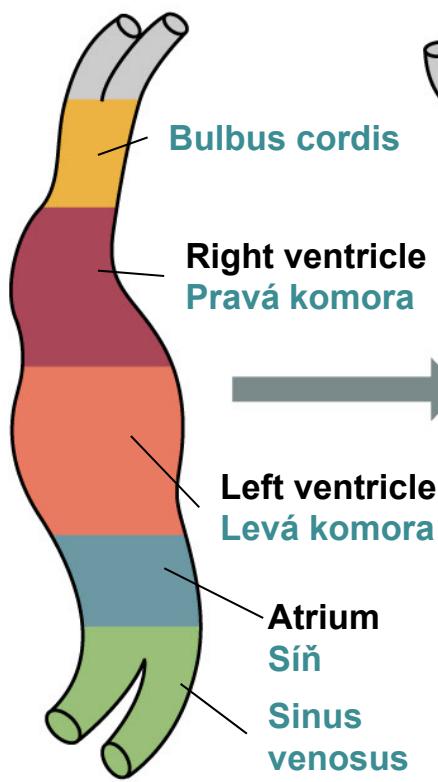
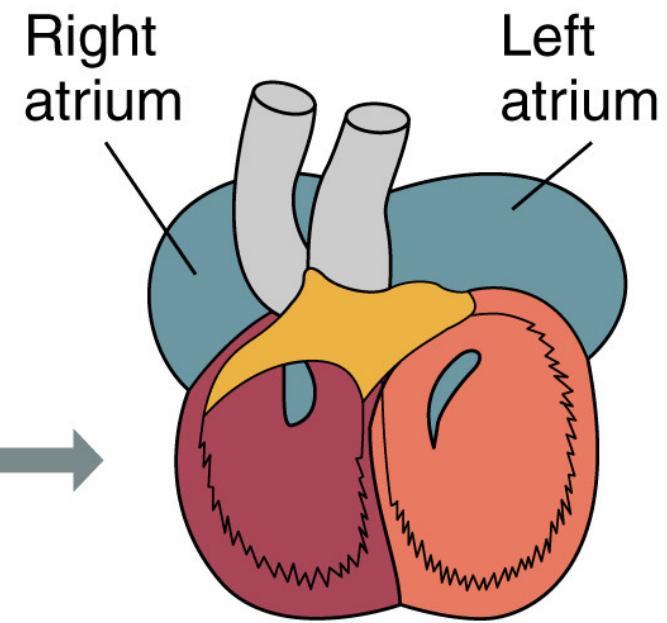
A. Ventral views

B. Transverse views

A.**Anterior****B.****C.****KEY**

migration of endocardial cells into the matrix between
the endocardium and outer myocardial cells → chambers and
septa formation

Bulbus cordis

Right ventricle

Left ventricle

Atrium

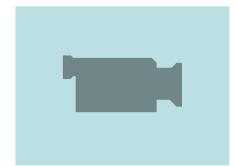

Sinus venosus

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

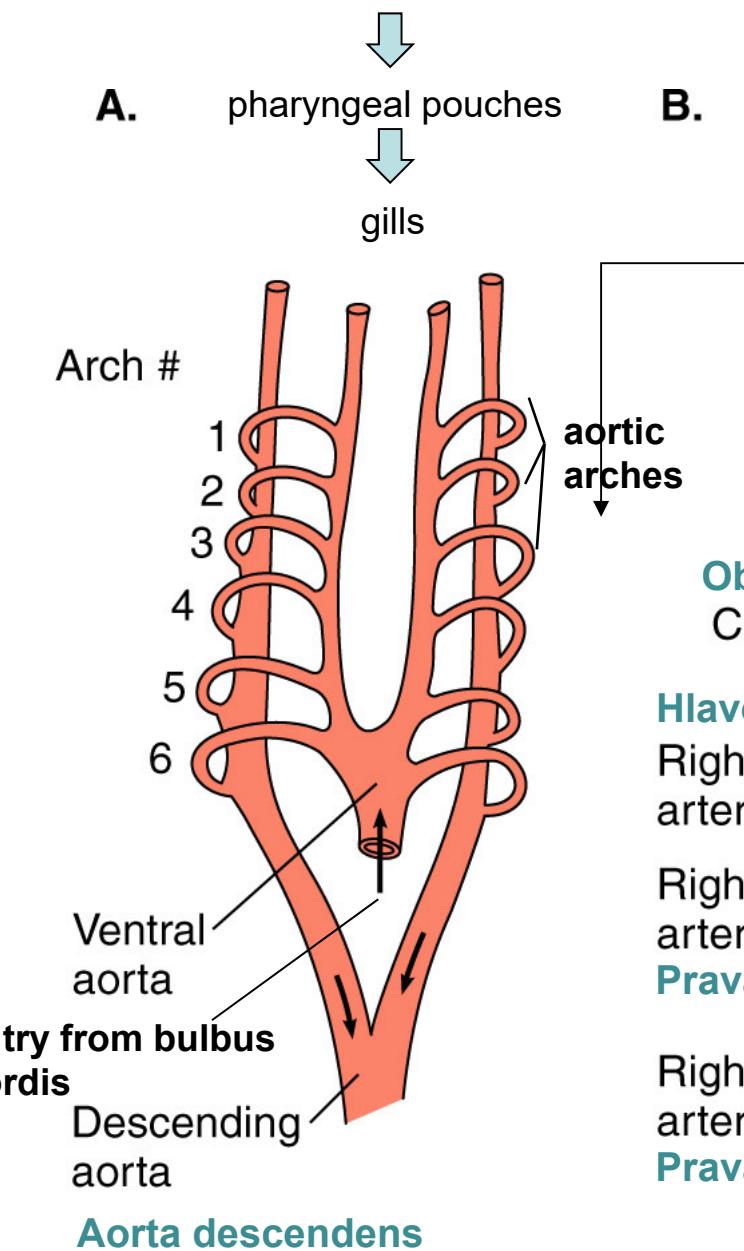
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

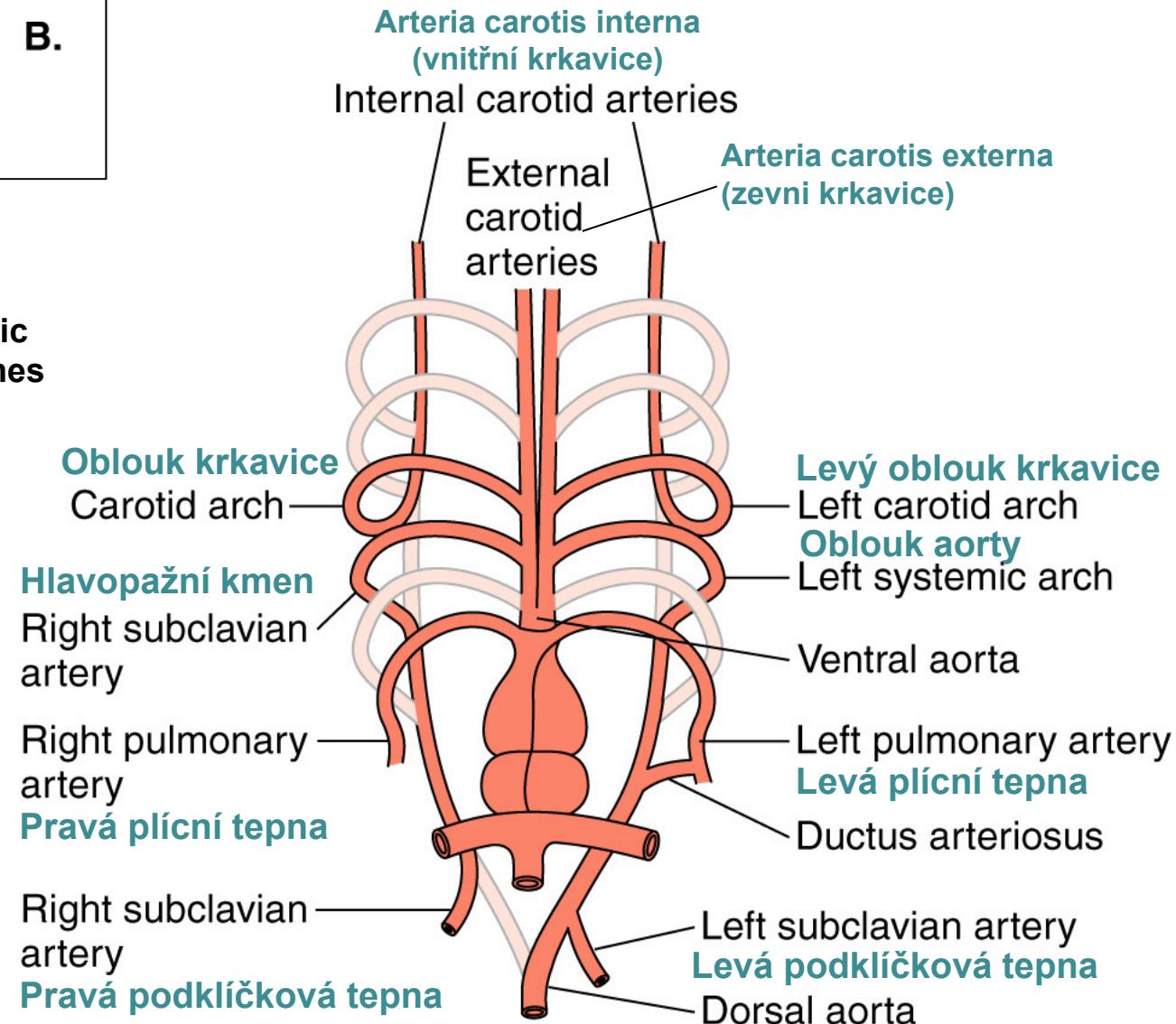
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

pharyngeal (or branchial) arches

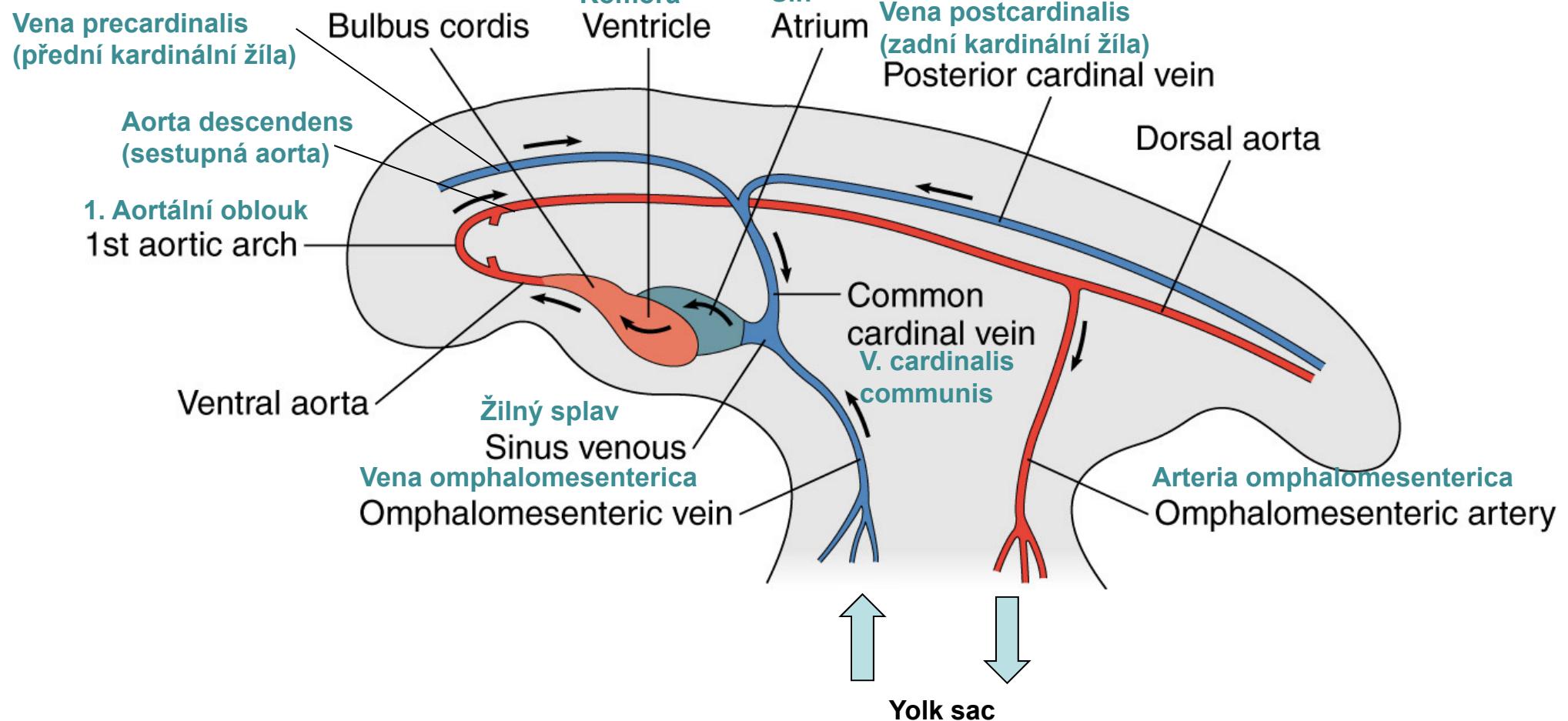

Circular system remodeling in mammals

Blood streaming in the initial circular system in amniote embryo

A. Anterior cardinal vein

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

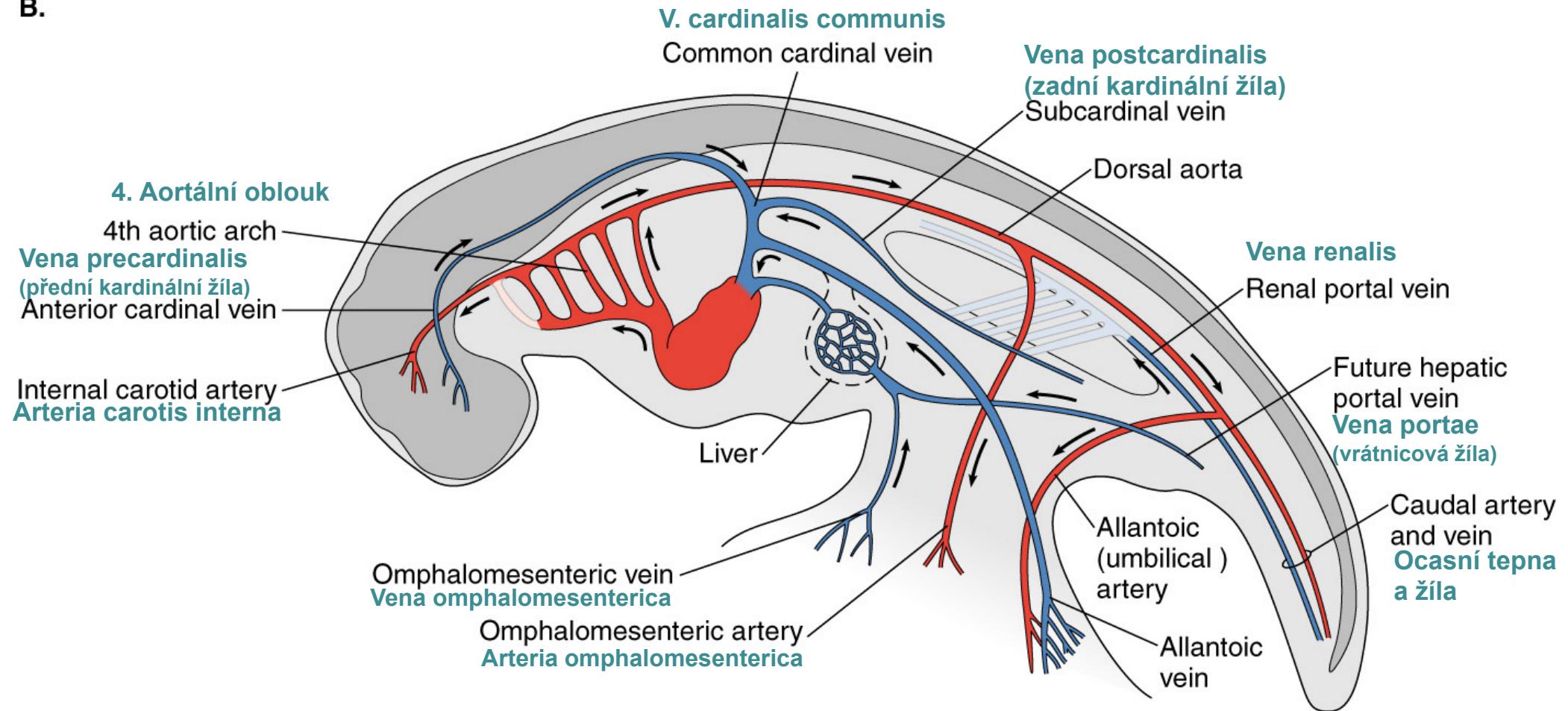

INVESTICE DO ROZVOJE Vzdělávání

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Blood streaming in the remodeled circular system in amniote embryo

B.

Outline of Lesson 5

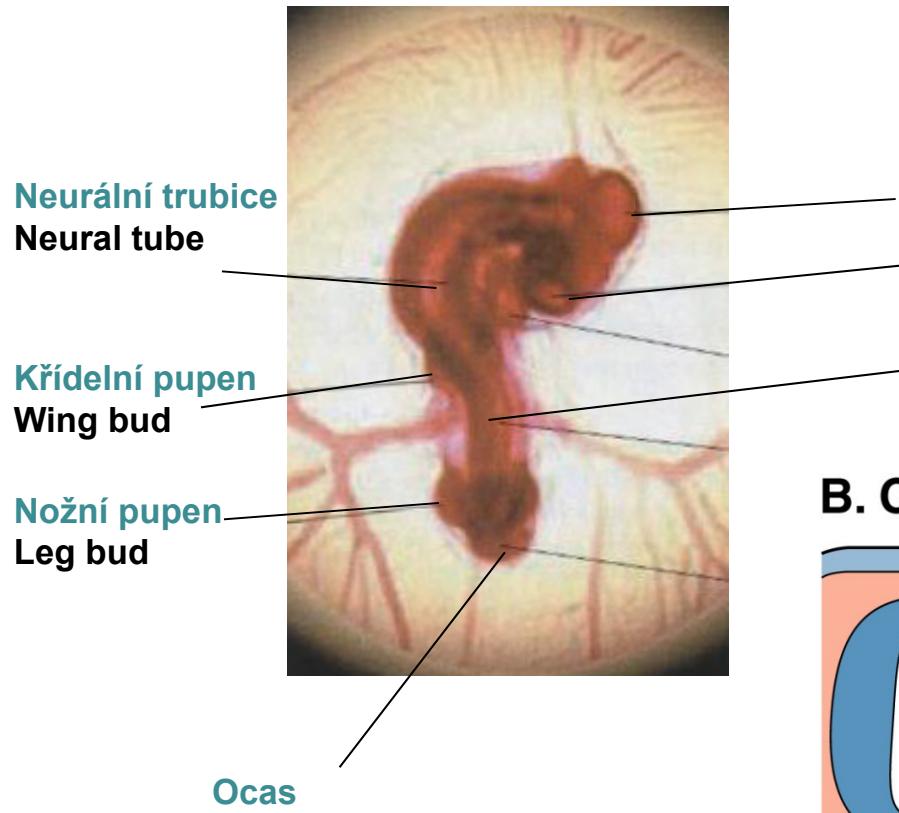
Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles
 - endochondral ossification and signalling
 - nephrogenesis
 - formation of gonads
 - hematopoiesis and circular system development
 - limbs formation

INVESTICE DO ROZVOJE Vzdělávání

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

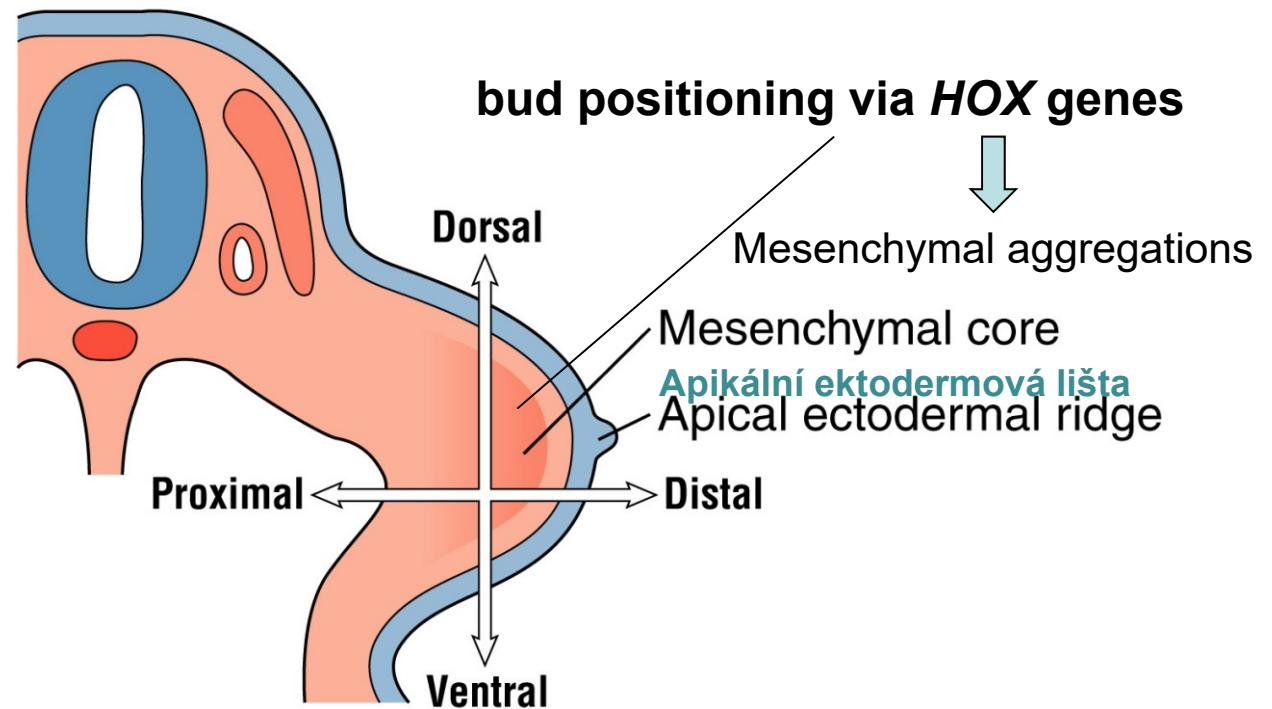

Střední mozek
Midbrain

Oko
Eye

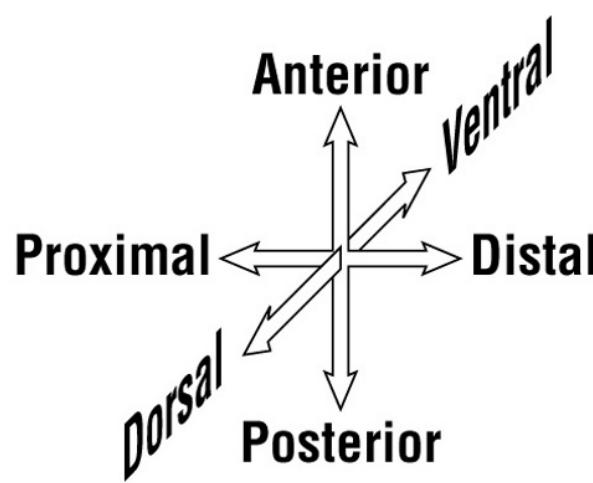
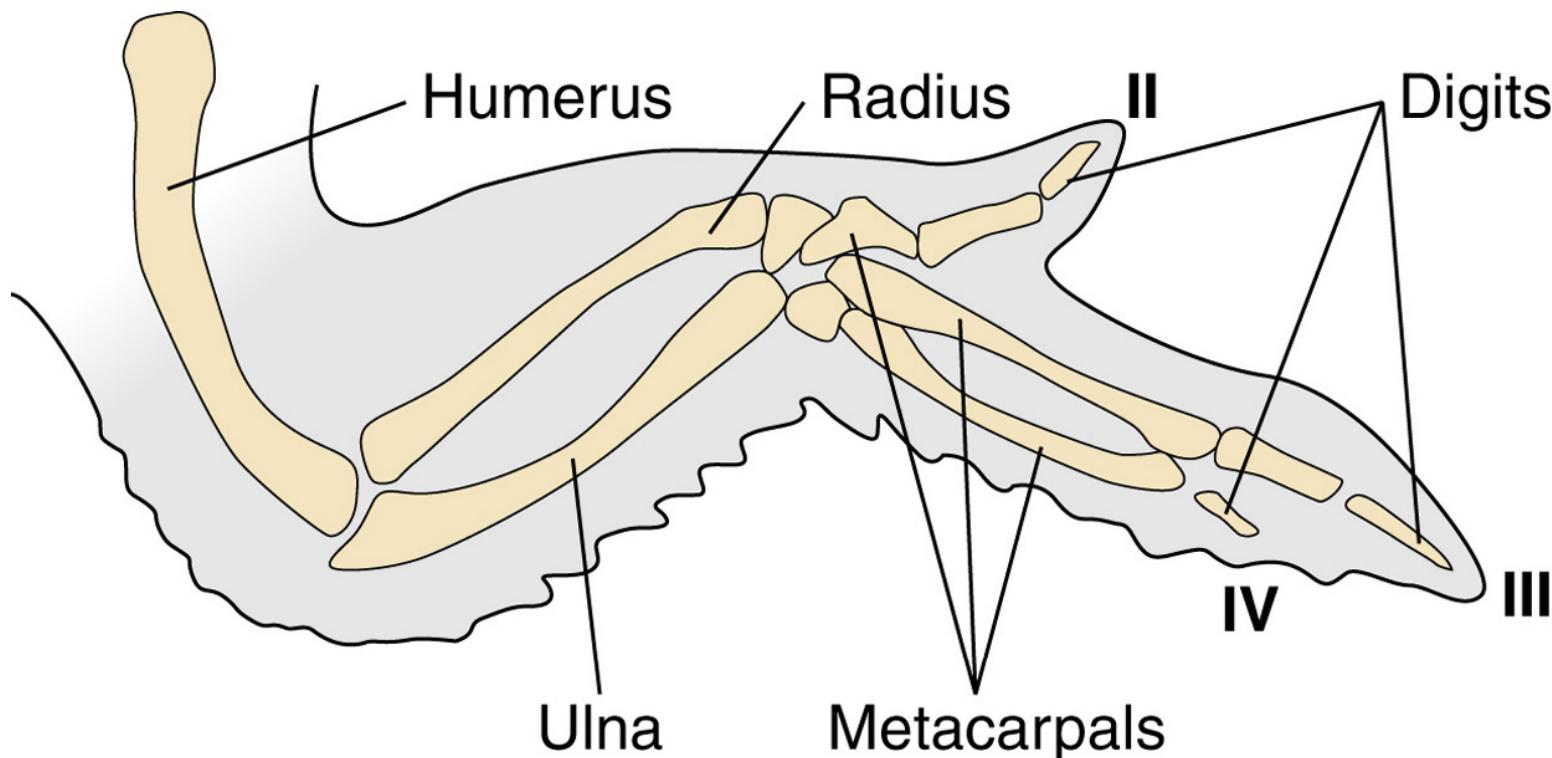
Somity
Somites

B. Cross section of a chick wing bud

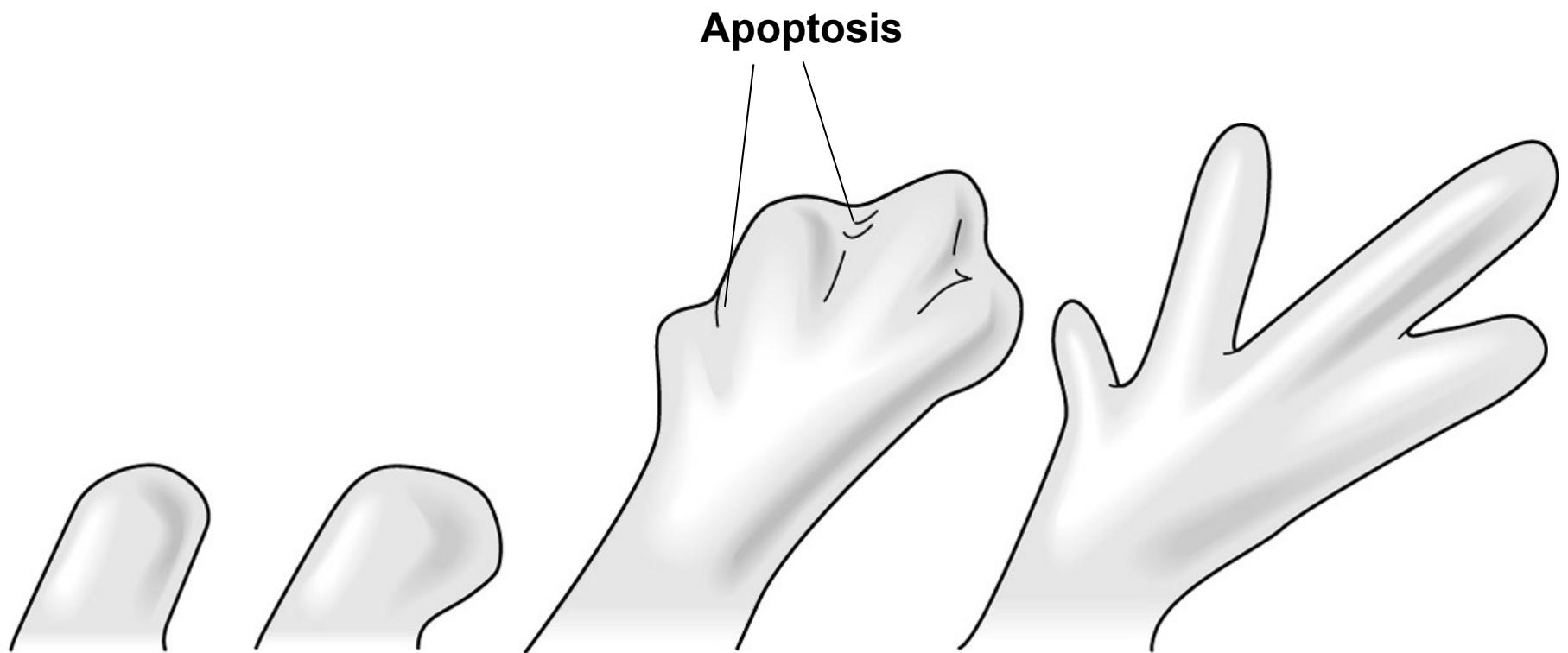
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

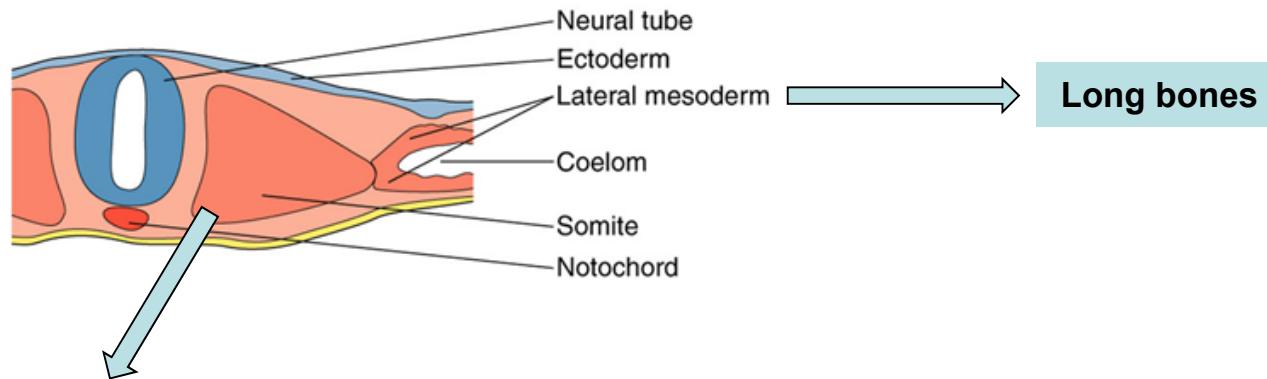

Stage: 32 33 34

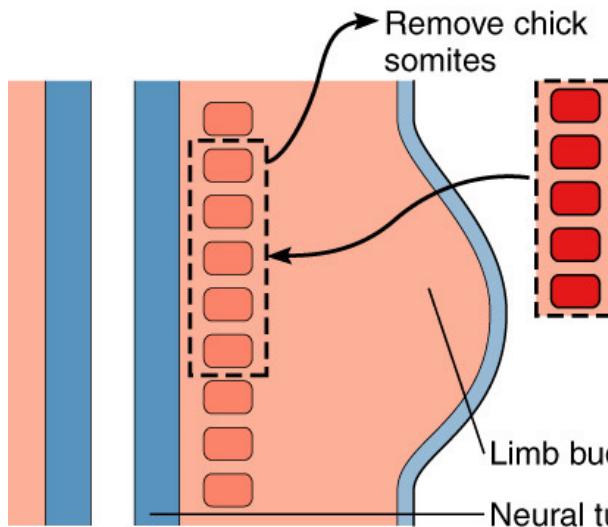
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

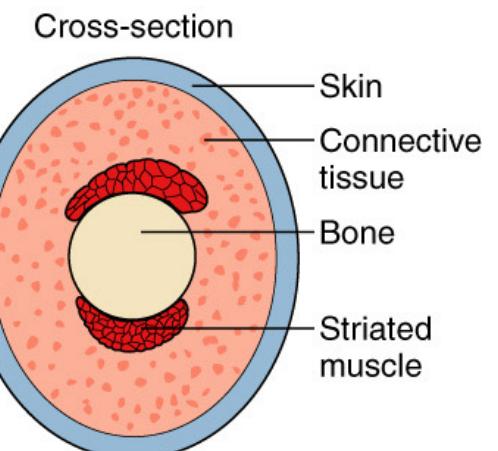
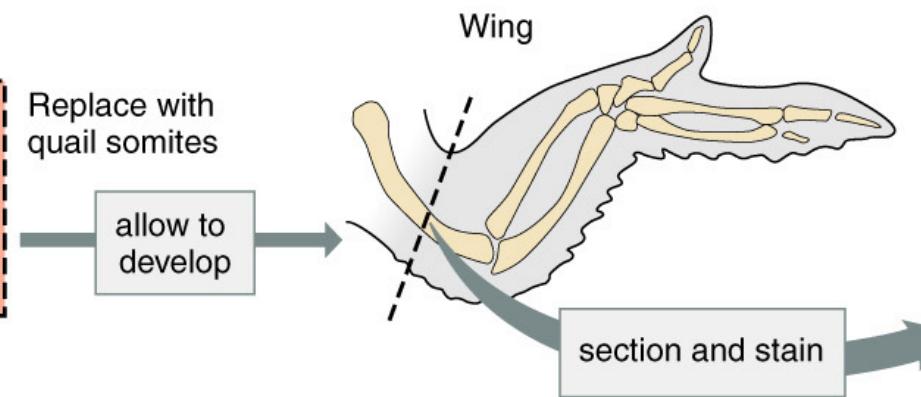

Vertebrae and proximal ribs

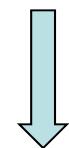
A.

B.

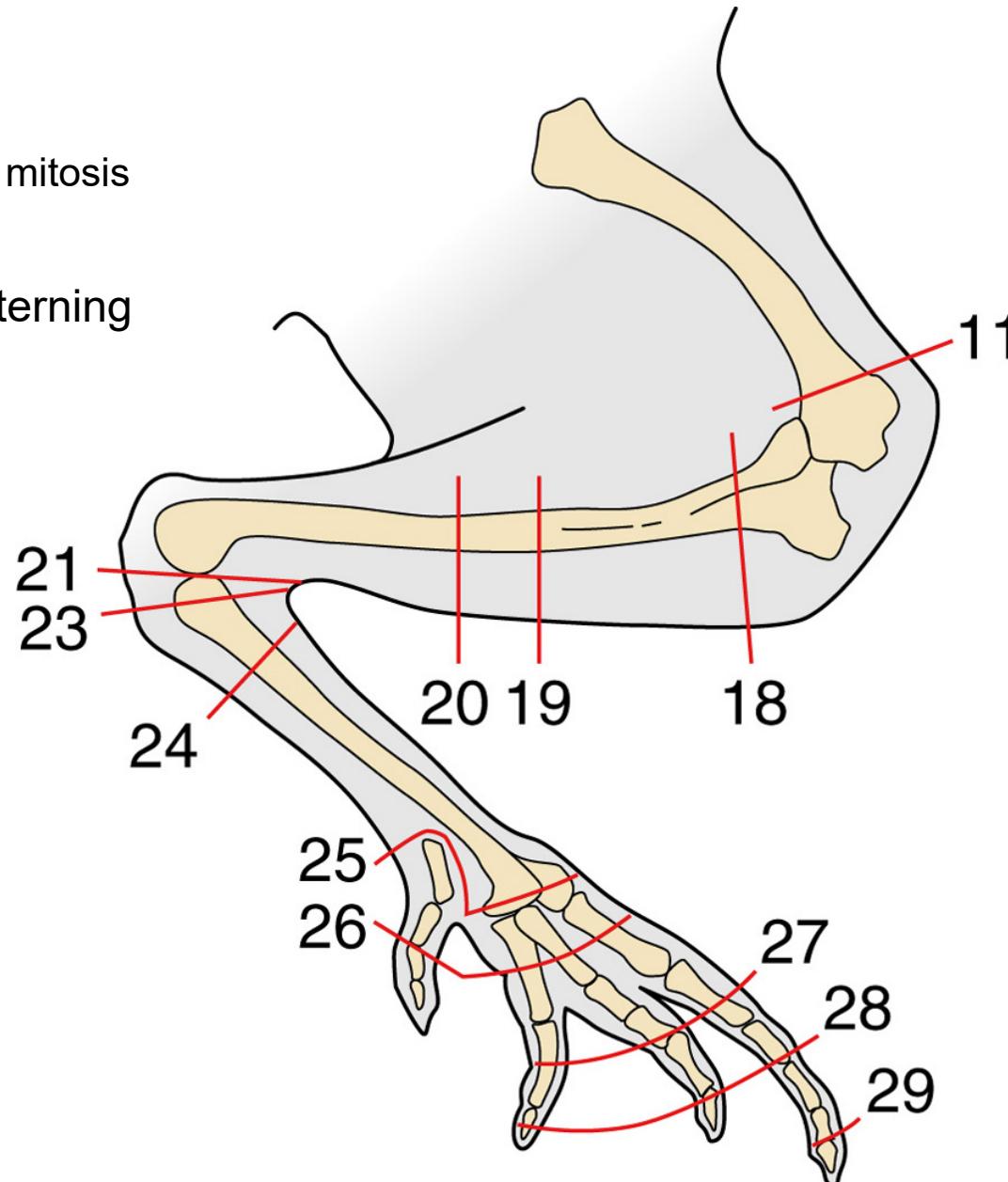

AER

7 rounds of mitosis

Proximodistal limb patterning

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

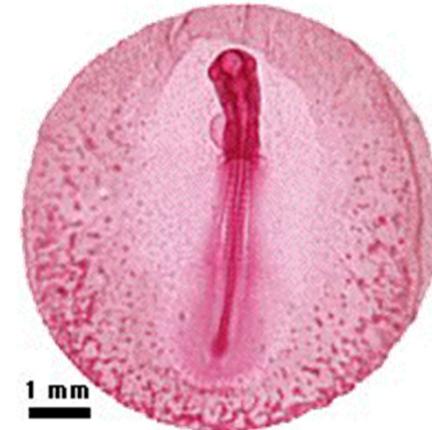
Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Chicken embryo as a developmental model

Hamburger & Hamilton Stage 4 (15 hours)

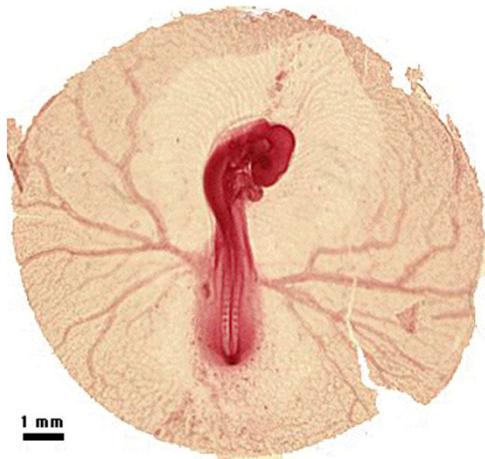
HH Stage 10 (33 hours)

HH Stage 9 (31 hours 8 somite)

HH Stage 16-17 (56 hours)

HH Stage 38 (12 days)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Outline of Lesson 5

Organogenesis in Vertebrates: Endo- and Mesodermal Derivatives

- Mesoderm derivatives development
 - somites formation and signalling
 - formation of muscles
 - endochondral ossification and signalling
 - nephrogenesis
 - formation of gonads
 - hematopoiesis and circular system development
 - limbs formation
- Endoderm derivatives development
 - alimentary canal and its derivatives formation

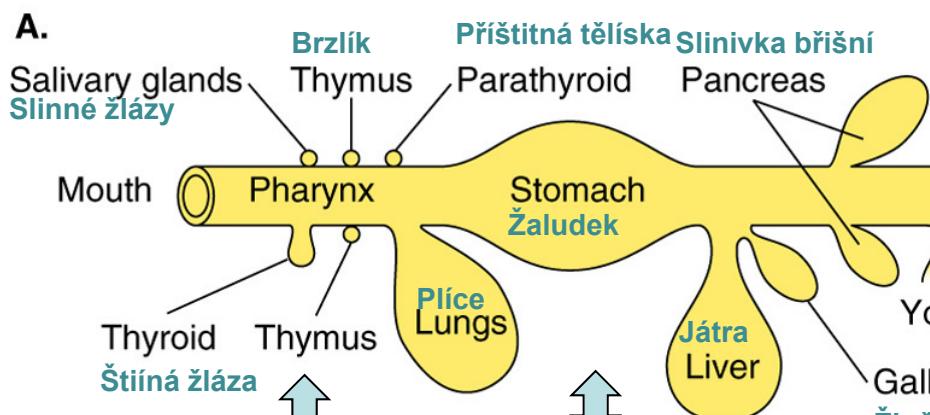

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

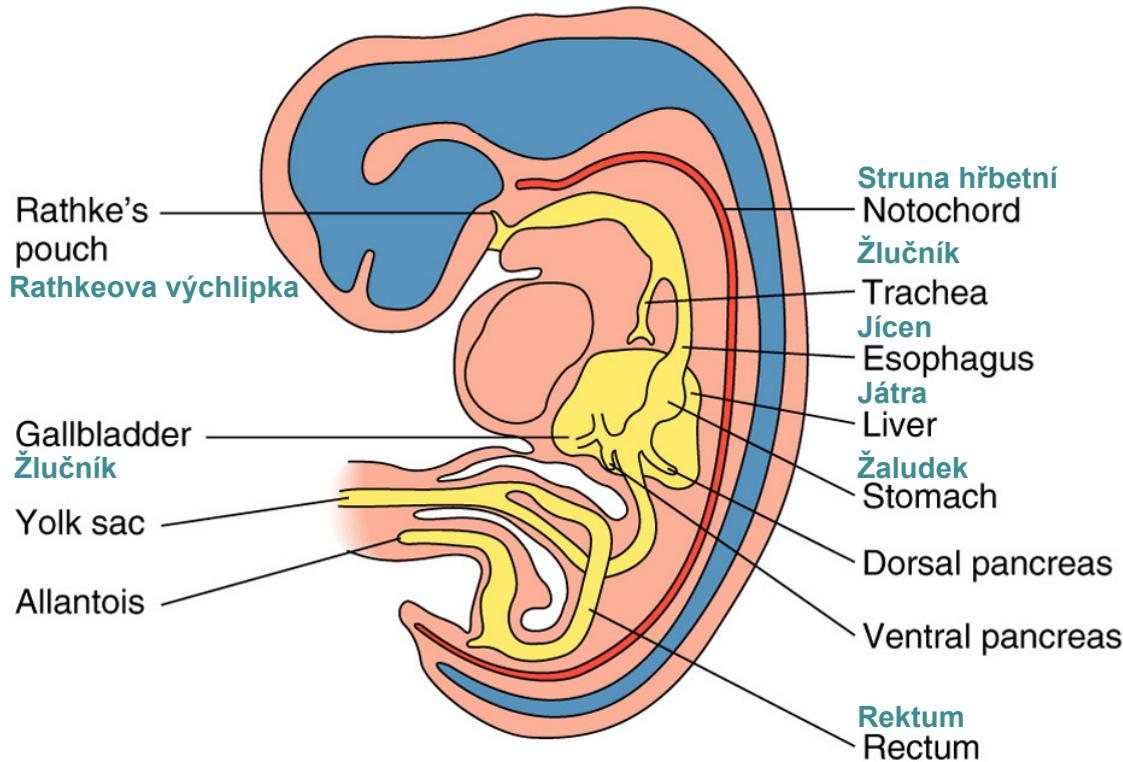

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

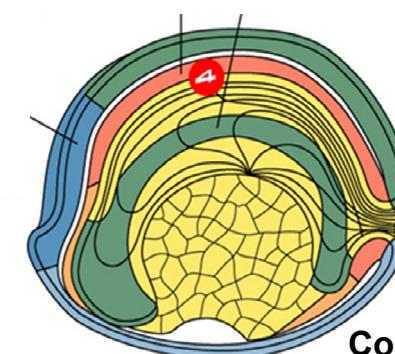
B. Head mesoderm Splanchnic mesoderm

Alimentary canal

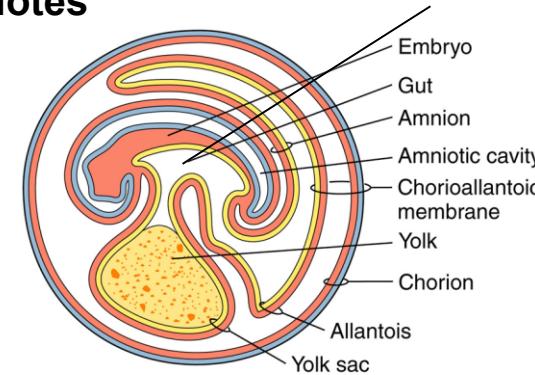
Epithelial lining of the digestive system
Anus
Řitní otvor

Amphibians

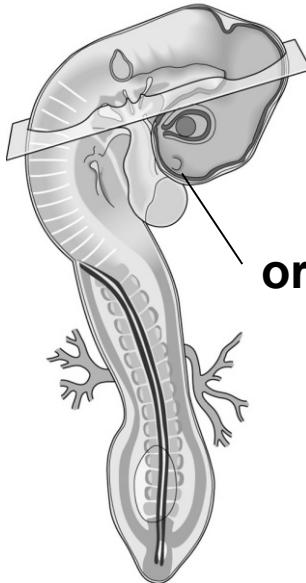
Rectal portion
communicates

Amniotes

Communication
only with yolk sac

A.

Pharyngeal arch-specific endoderm derivatives development

oral plate

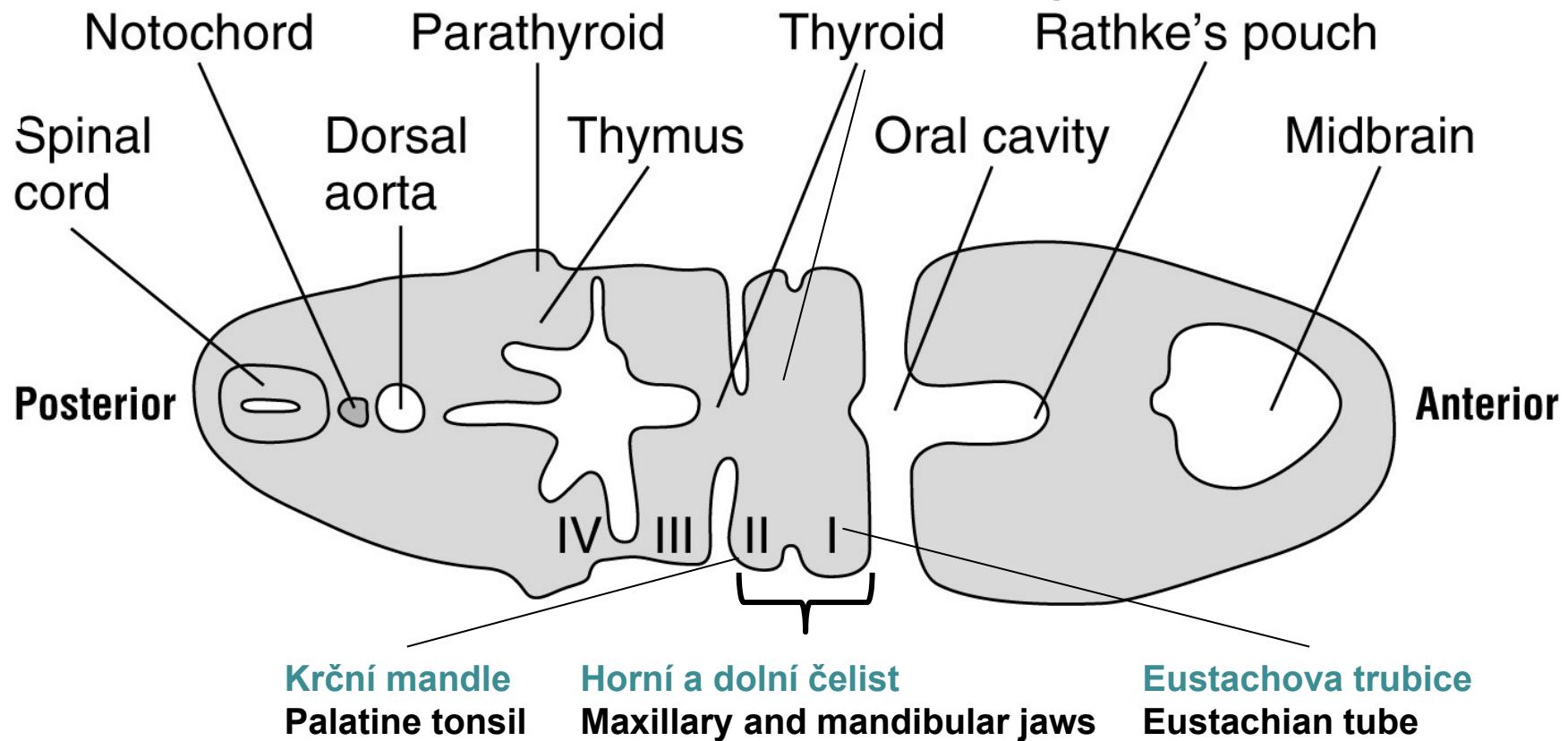
B.

Hypofýza

Antherior pituitary formation

Contact with diencephalon

Rathkeova výchlipka
Rathke's pouch

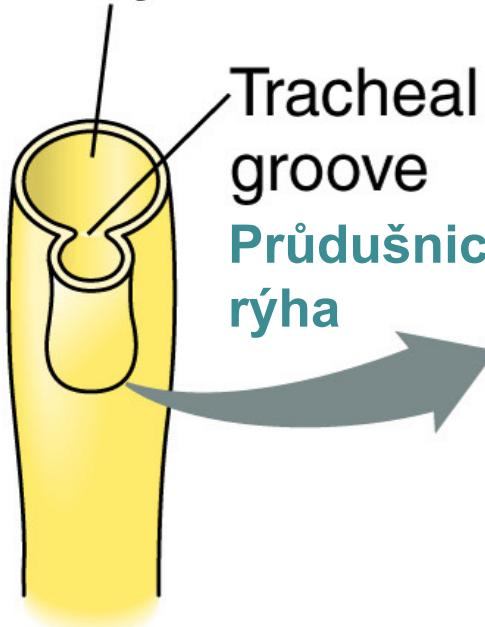

INVESTICE DO ROZVOJE Vzdělávání

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Hltan

Pharynx

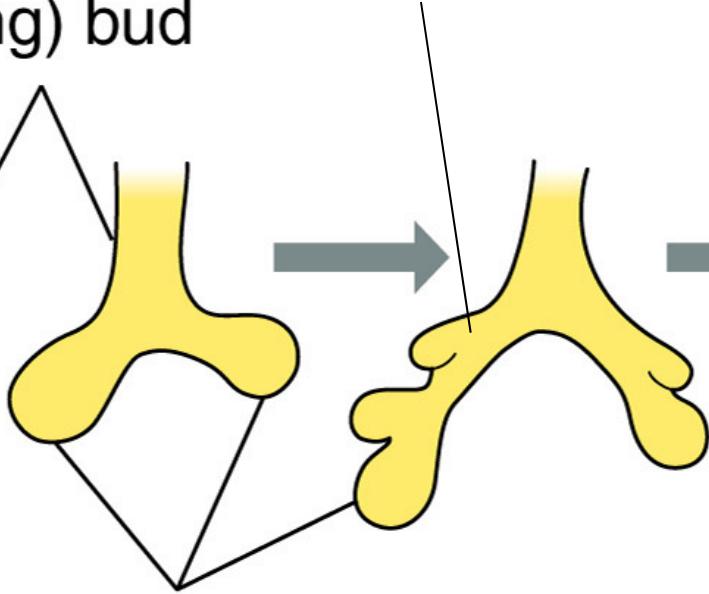

Primární
průduškové
pupeny

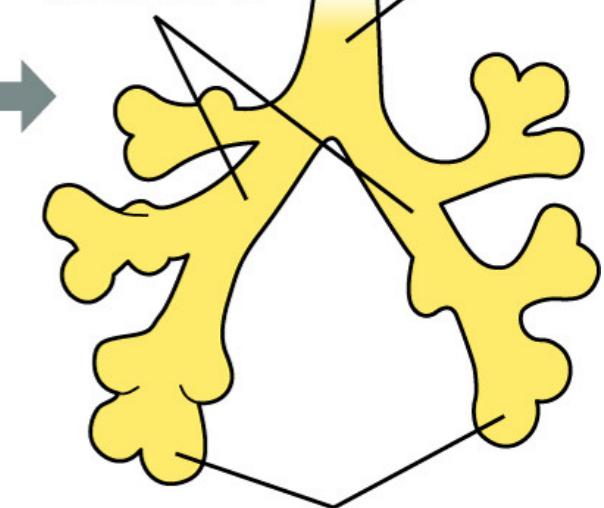
Tracheal
(lung) bud

Primary
bronchial
buds

Mesenchyme
interactions

Boční
průdušky Průdušnice
Lateral bronchi Trachea

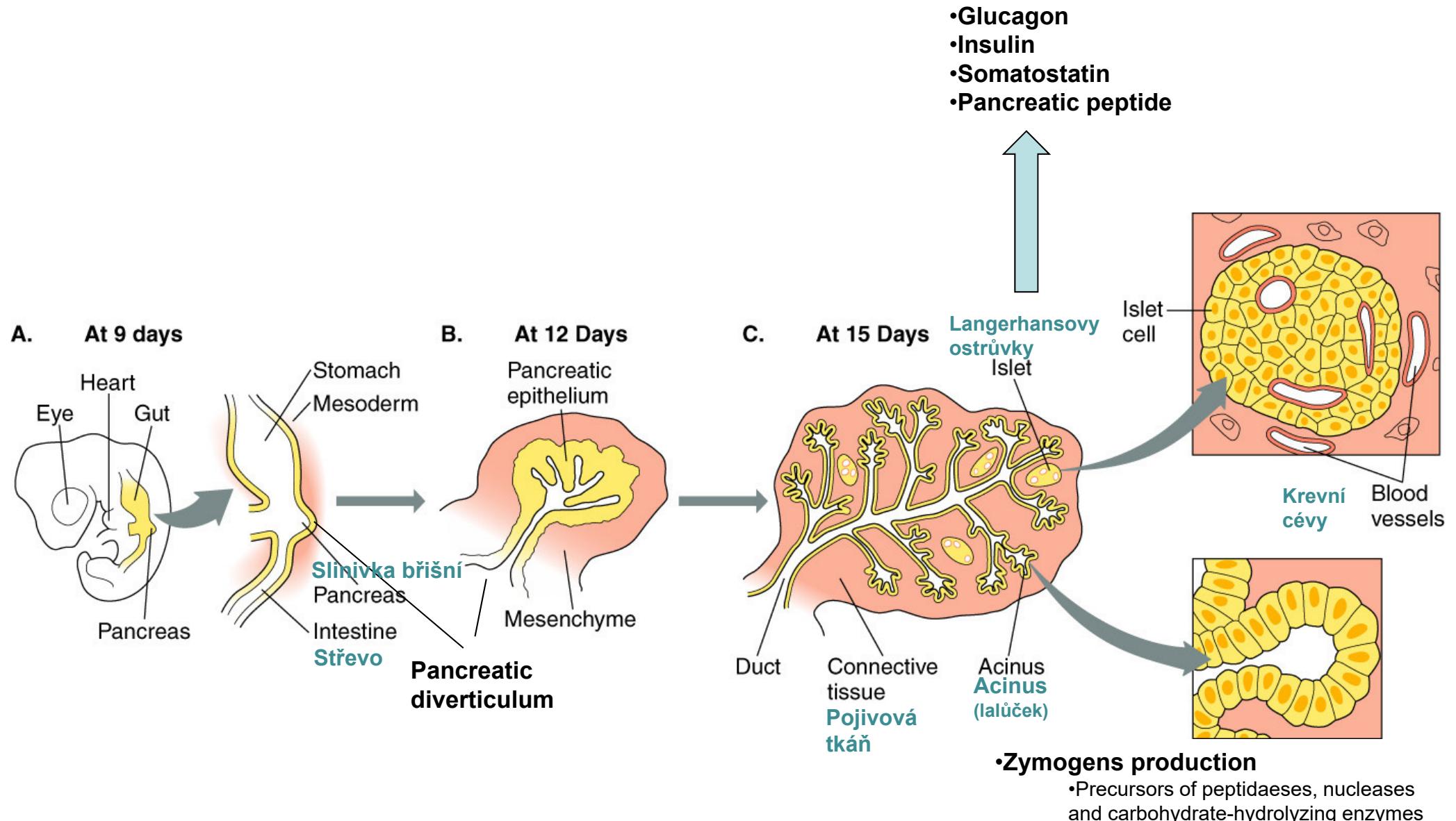
Sekundární
průduškové
pupeny

Secondary
bronchial buds

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky

Key Concepts

- **Developmental potential** is studied via e.g. **transplantation experiments**, while **developmental fate** is best studied using modern **molecular techniques** in a normal embryo.
- Vertebrate embryos have a **conservative axial organization** proceeding from the midline to the periphery: **notochord, somite, nephrotome, or gonad** and **lateral mesoderm** (limb buds).
- **Iterative oscillations** of the gene expression in a combination with **gradient of gene expression** allow **proper body segmentation** during embryonic development. **Underlying molecular mechanisms** are at least **partially conserved** in *Drosophila* and vertebrates.
- Normal tissue and organ formation depends not only on the **presence of signalling molecules**, but also on the **appropriate timing of ligand-receptor interactions**. Such communications can establish **feed-back loops**, as demonstrated e.g. in case of cartilage and bone formation.
- **Cell aggregation/disaggregation** is one of the **key developmental mechanisms** guiding new organ formation.
- **Some structures** are **transient during development**, e.g. pronephros, some, e.g. circular system are **extensively remodelled** during development.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato prezentace je spolufinancována
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky